Hans Christian Lumbye (1810–1874)

Hans Christian Lumbye (1810–1874), den i dag internationalt mest kendte og populære danske dansekomponist i 1800-tallet, fødtes i København den 2. maj 1810. Han flyttede allerede som barn til den danske provins, idet hans far, der var militær embedsmand, blev udstationeret først i Jylland og sidenhen i Odense, fødebyen for Hans Christians senere så verdenskendte navnebroder, eventyrdigteren H.C. Andersen.

I Odense fik Lumbye sin første egentlige musikundervisning og opnåede som 14-årig at blive trompeter i det lokale regimentsorkester. Året efter fik han svendebrev som udlært trompeter, og som 19-årig vendte han tilbage til sin fødeby København, hvor han i 1829 fik stilling som trompeter i den kongelige hestegarde. Ved siden af dette arbejde var Lumbye i 1830'erne en flittig musiker i Københavns Stadsmusikantorkester, og fra disse år stammer hans tidligste, bevarede dansekompositioner.

I 1840 samlede han sit eget orkester. Inspirationen til dette skridt fik han efter at have overværet en række koncerter i København af et musikselskab fra Steiermark i Østrig, hvor Johann Strauss d.æ.'s og Joseph Lanners nye dansemelodier for første gang lød i Skandinavien.

Med sin egen første *Concert à la Strauss* på det fashionable Raus Hotel i København (det senere Hôtel d'Angleterre) den 4. februar 1840 indledte Lumbye for alvar sit livslange virke som Danmarks og Skandinaviens ubestridt førende dansekomponist. Da den nu verdenskendte forlystelseshave Tivoli tre år senere åbnede sine porte i København, fik Lumbye som leder af koncertsalens orkester det endelige og faste holdepunkt for sin lange og frugtbare karriere som komponist og dirigent. For dette orkester komponerede han gennem de næste 30 år omtrent 700 danse, først og fremmest polkaer, valse og galopper – den sidstnævnte genre blev nærmest synonym med hans navn. Men også med sine talrige orkesterfantasier og over 25 balletdivertissementer viste Lumbye sig som en sand mester.

Hans orkestreringer har i de bedste af hans værker en særegen lyrisk, næsten kysk, københavnsk tone, der adskiller sig fra wienerkomponisternes mere varmblodige orkesterklang. Lumbye lader ofte violinerne ledsage af klare fløjteklange, hvor for eksempel Johann Strauss d.y. gerne lader strygernes melodistemmer følges af instrumenter med fyldigere klang som obo og klarinet. Lumbye skaber desuden en lysere og lettere orkesterklang end wienerkomponisterne gennem sin brug af klokkespil, triangel og messingblæsere.

En lang række udenlandske turnéer til Hamborg, Berlin, Wien, Paris, Skt. Petersborg og Stockholm bragte Lumbye international anerkendelse og berømmelse. Han opgav dog aldrig sin plads i forlystelseshaven, hvor hans joviale skikkelse forblev en populær ingrediens i det københavnske musik- og forlystelsesliv til hans død den 20. marts 1874.

H.C. Lumbyes betydning i 1800-tallet for dannelsen af en bred og folkelig musikkultur i Nordeuropa kan næppe overvurderes. Hans væsentligste betydning ligger dog måske i den kendsgerning, at hans talrige dansemelodier helt frem til vore dage har bevaret en ejendommelig friskhed og kunstnerisk integritet.

The Hans Christian Lumbye Edition repræsenterer en milepæl i indspilningen af det 19. århundredes populærmusik ved for første gang at præsentere de komplette orkesterværker af denne 'nordiske Strauss'. Af H.C. Lumbyes enorme produktion findes kun en brøkdel indtil nu indspillet. Den foreliggende indspilningsserie bygger på omhyggelige studier og indsamlinger af nodemateriale i flere end fem europæiske landes nationalbiblioteker og musikarkiver. Alle indspilninger i serien er

fuldstændige og, så vidt det overhovedet har været muligt, i tæt overensstemmelse med denne geniale dansekomponists fine og livfulde instrumentationskunst.

Knud Arne Jürgensen

Samlede orkesterværker Vol. 1

Salut for August Bournonville, Galop (1869)
Dronning Louise Vals (1868)
(Berliner) Vauxhall Polka (1867)
Kong Christian d. 9.'s Honnørmarch (1864)
Københavns Jernbanedamp Galop (1847)
En Sommernat på Møns Klint, Fantasi (1843)
Cæcilie Vals (1852)
Columbine Polka-mazurka (1862)
Britta Polka (1864)
Kanon Galop (1853)
Amélie Vals (1846)
Dagmar Polka (1866)
Deborah Polka-mazurka (1857)
Kunstner-Drømme, Fantasi (1865)
Otto Allins Tromme-Polka (1864)
Champagne Galop (1845)

1. Salut for August Bournonville, Galop (1869)

Den fransk-danske balletmester og koreograf August Bournonville (1805–1879) hørte til kredsen af Lumbyes nære venner og samarbejdspartnere. Bournonville var en af de første til at anerkende Lumbyes særlige talent for at skrive fængende danse- og balletmusik. Fra begyndelsen af 1840'erne og gennem de næste tredive år komponerede Lumbye således musikken til mere end 25 danse og ballet-divertissementer af denne koreograf. Det var derfor kun naturligt, at Lumbye i 1869 ønskede at bringe sin musikalske hilsen til denne kunstnerven i anledning af balletmesterens 40-års jubilæum som koreograf samme år.

Bournonville beretter selv i sin dagbog, hvorledes Lumbye i Tivoli ofte afbrød sine koncerter, når han på afstand så balletmesteren promenere forbi koncertsalen i forlystelses haven for straks at lade musikerne istemme sin salut til balletmesteren. Galoppen, der uropførtes ved en særforestilling på det københavnske privatteater Folketeatret den 6. marts 1869, har lige siden hørt til blandt Lumbyes mest populære værker inden for denne musikalske genre.

2. Dronning Louise Vals (1868)

Gennem sin lange karriere komponerede Lumbye en række marcher og valse specielt til det danske kongehus. Blandt hans senere værker i denne gruppe er valse-suiten fra 1868, som følger det traditionelle mønster med en *Entré*, der her er efterfulgt af fire valse og en coda, som gentager melodien fra vals nr. 1. Suiten blev komponeret til den tyskfødte Dronning Louise (1817–1898). Hun havde i 1842 ægtet den danske prins Christian (1818–1906) og blev Dronning af Danmark ved sin mands tronbestigelse som Kong Christian IX i 1863.

Dronning Louise Vals blev komponeret i fem-året for hendes tronbestigelse og uropførtes ved en offentlig koncert i Tivolis Koncertsal den 17. maj 1868. Den blev omgående en af Lumbyes mest populære royale valse-suiter og var gennem resten af det forrige århundrede et fast musikalsk indslag ved alle større officielle hofballer i det danske kongehus.

3. (Berliner) Vauxhall Polka (1867)

Denne lille polka blev komponeret den 4. december 1867 midt under et seks-måneders engagement i Berlin, hvor den uropførtes på det dengang nyåbnede musikalske forlystelsesetablissement "Vauxhall". Lumbye, som på denne tourné var ledsaget af den danske violinist, Frantz Hillebrand (1842–1898), komponerede værket med en række soloindslag beregnet specielt for denne fremragende musiker, der senere blev soloviolinist i det Kejserlige Hofteaters orkester i Skt. Petersborg. Polkaen genopførtes året efter med stor succes i København ved offentlige koncerter i Folketeatret 17. marts og i Tivolis Koncertsal den 17. maj 1868.

4. Kong Christian d. 9.'s Honnørmarch (1864)

I 1864 blev Christian IX (1818–1906) kronet som den første danske monark af det Glücksborgske hus. Året efter hans tronbestigelse komponerede Lumbye en honnørmarch, der opførtes første gang ved en offentlig koncert i Tivolis Koncertsal den 5. juni 1864. Den blev tillige arrangeret for harmoniorkester og har lige siden været et obligatorisk indslag ved alle større officielle begivenheder og militærparader i det danske kongehus.

5. Københavns Jernbanedamp Galop (1847)

Den første dampjernbane for personbefordring inviedes i England den 27. september 1825. Først 22 år efter nåede dette nye tekniske transportvidunder til Skandinavien. Lumbyes *Jernbanedamp Galop*, der hører til blandt hans mest populære galopper, skildrer et rejseforløb på den første jernbanestrækning i Danmark, der indviedes den 24. juni 1847 og forbandt den kongelige residensby København med den 31 kilometer fjernere liggende katedralby Roskilde.

Lumbye, som altid havde et vågent øje for sin samtids nyeste tekniske landvindinger, skabte med dette værk et charmerende tonebillede, der på knap fire minutter skildrer damplokomotivets afrejse fra Københavns banegårdl, rejsens forløb samt togets lange opbremsning ved ankomsten til stationsbyen Roskilde. Med en række special-lydeffekter i form af en dampfløjte og forskellige andre imiterende maskinlyde står Lumbyes galop med sin livfuldhed ikke tilbage for den ungarske komponist Josef Gungls *Eisenbahn-Dampf-Galopp*, op. 5. Gungls galop, som blev spillet første gang i København af et gæstende musikkorps fra Steiermark i foråret 1847, nød omgående stor popularitet hos københavnerne. Dette bemærkede Lumbye sig straks og komponerede kort tid derefter sin egen meget københavnske galop til dampjernbanens pris. Den uropførtes i Tivolis Koncertsal den 29. juni 1847.

Af andre samtidige komponisters værker, som blev komponeret specielt til jernbanens pris, kan nævnes Johann Strauss' *Eisenbahn-Lust-Walzer*, op. 89. Det er dog først og fremmest Lumbyes københavnske *Jernbanedamp Galop*, som i dag står på koncert-programmerne i Danmark og i udlandet.

6. En Sommernat på Møns Klint, Fantasi (1843)

I denne galop-fantasi skildrer Lumbye et ophold i den danske midsommernat foran det storslåede natursceneri, som udspiller sig ved de mere end hundrede meter høje kridtstens-klinter på øen Møn syd for Sjælland.

Med en indledende *Allegro sotto voce* antyder Lumbye her en næsten Mendelssohnsk midsommernats-stemning, der dog hurtigt afløses af et typisk dansk musikalsk sceneri, hvori dansende elverpiger og nattergalens fløjten træder næsten lyslevende frem af tonerne. Musikken skifter senerehen karakter til en brusende galop-finale, som synes af afspejle den glade stemning, et besøgende natligt selskab bringer med sig til denne særprægede naturlokalitet.

Værket, der blev komponerer til Lumbyes første koncertsæson i Tivoli, er et fint eksempel på hans allerede dengang meget levende tonesprog. Med få og udsøgte midler lykkedes det ham her i et relativt kort musikalsk forløb at skildre en særegen dansk naturstemning indenfor galop-genrens meget formfaste karakter. *En Sommernat på Møns Klint* uropførtes i Tivolis Koncertsal den 13. september 1843.

7. Cæcilie Vals (1852)

Valse-suiten med dette pigenavn er en af de få ud af mere end hundrede Lumbye-danse, hvor den person, som værket er tilegnet, endnu kan identificeres. I en samtidig tysk klaverudgave er værket således tilegnet "Frau Cäcilie Geissler". Hun var hustru til forretningsføreren på det kendte musikforlag Breitkopf & Härtel i Leipzig, som mellem 1845 og 1855 publicerede mere end 140 af Lumbyes kompositioner i såvel klaver- som partiturudgaver.

Valse-suiten indledes med en energisk *Allegro*-introduktion, der efterfølges af en rnere lyrisk, næsten balletmæssig *Andantino* for solocello. Herefter følger suitens fem valse, som med deres individuelle karakterer skifter mellem udpræget lyriske og meget fyrige valse-satser. Valsene, der i melodiføring og instrumentation er stærkt wiener-prægede, afsluttes med en *Finale*, hvori suitens lyriske *Andantino*-sats gentages, men nu for at blive afsluttet med korte repetitioner af udvalgte motiver fra hver af de forudgående fem valse. *Cæcilie Vals* opførtes første gang i Danmark ved en morgenkoncert i Tivolis Koncertsal den 28. juli 1852.

8. Columbine Polka-mazurka (1862)

Blandt Tivoli-havens faste forlystelser lige siden åbningen i 1843 hørte "Theatret", hvor forskellige artistgrupper fremførte pantomimer, som med deres rødder tilbage i den italienske *commedia dell'arte* hurtigt skulle vise sig at blive en af forlystelseshavens mest sikre publikumssucceser. Helt op til vore dage har denne pantomime-tradition holdt sig lyslevende og frisk på Pantomimeteatret i Tivoli.

Som en hyldest til en af Tivolt-pantomimernes faste figurer, den yndige *Columbine*, komponerede Lumbye i 1862 denne Polka-mazurka. I pantomimerne skildres *Columbine* figuren altid som den purunge pige, der efter mange bryderier med sin far, som ustandselig lover hende væk til gamle – men velhavende – friere, overvinder alle genvordigheder og bliver forenet med sin eneste elskede, den unge og fattige *Harlekin*.

Med sin musikalske hyldest til denne centrale kvindelige skikkelse i Tivoli-pantomimerne har Lumbye villet skildre hendes altid lyse og humørfyldte sind. Dansen, som uropførtes ved et kostumebal på Casino Teatret i København den 27. februar 1862, har lige siden hørt til blandt hans mest populære værker inden for Polka-mazurka genren.

9. Britta Polka (1864)

Denne lille polka blev komponeret og tilegnet en vis "Frøken Britta Rydberg", om hvem vi ikke ved meget mere end blot hendes navn. Værket er med sin lyse og lette orkesterklang, hvori klokkespillet, trompeten og basunen spiller en fremtrædende rolle, et typisk eksempel på Lumbyes særlige klangbillede og instrumenteringskunst.

Polkaen, der uropførtes ved en koncert i Tivolis Koncertsal den 28. maj 1864, har det specielle ved sig, at dens hovedtema til forveksling ligner begyndelsen af temaet i Johann Sebastian Bachs velkendte G-dur fuga for orgel (BWV 541). Denne orgelfuga blev i 1830'erne og -40'erne udgivet i flere forskellige klaverudgaver. Man kan derfor formode, at Lumbye har overværet, hvordan en ung pige i hans nærmeste familie- eller bekendtskabskreds har øvet sig ved klaveret på netop den Bach-fuga, og derigennem kan have fået inspiration til sin måske mest charmerende og populære polka-melodi nogensinde.

10. Kanon Galop (1853)

I 1853 var den dansk-tyske tre-års krig lykkeligt overstået, og Danmark stod over for en næsten ti-årig periode med fred og fremgang. Under indtryk af krigene i Sønderjylland fødtes i Danmark i midten af attenhundredetallet en stærk national følelse, der gav sig udtryk i en begejstret hyldest til hæren og dens symbolverden. Den lykkelige fredsstemning, der nu herskede i landet fik Lumbye til blandt andet at skrive denne festlige og alt andet end krigeriske galop. Værket er kendetegnet ved de mange pludselige og synkoperede kanon-brag, der findes indlagt overalt i den løsslupne galop-dans. *Kanon Galop* uropførtes i Tivolis Koncertsal den 16. maj 1853.

11. Amélie Vals (1846)

l denne suite bestående af introduktion, fem valse og en finale skrev Lumbye nogle af sine måske mest populære valse-melodier nogensinde. Værket, der er tilegnet den tyske sangerinde Amélie Hartmann (1825–1919), blev komponeret under en koncerttourné til Berlin i vinteren 1845–1846 og uropførtes i Danmark det følgende forår den 10. maj 1846 ved en offentlig koncert i Ridehuset på Christiansborg Slot.

Amelié Hartmann, som senere blev en anerkendt kammersangerinde i Dessau, var i Berlin genstand for den da allerede gifte Lumbyes heftige forelskelse, følelser som hun utvivlsomt har gengældt, idet hun fulgte med Lumbye til København, hvor hun optrådte ved hans koncerter og i øvrigt videreuddannede sin velklingende mezzosopran. Hun blev i de følgende ti år Lumbyes muse, hos hvem han fandt inspiration til mange af sine mest populære melodier, og hvis meninger i musikalske spørgsmål han altid var særlig lydhør over for. Amélie Hartmanns positive indflydelse på Lumbye i denne meget produktive periode af hans komponist-virksomhed kan næppe overvurderes.

12. Dagmar Polka (1866)

Dagmar Polka blev komponeret til et kongeligt festbal, som afholdtes for offentligheden i Casino Teatret i København den 9. november 1866 i anledning af forlovelsen mellem Danmarks 20-årige prinsesse Dagmar (1847–1928) og den russiske tronfølger, den senere Tsar Alexander III.

Polkaen er opbygget af tre melodier på hver otte takter. Af disse præsenteres den første og sidste melodi i rytmiske såvel som melodiske og tonale varianter. Værket er derved et fint eksempel på, hvorledes Lumbye ud af selv et meget lille melodisk materiale kunne komponere et fint sammenhængende musikalsk forløb med flere dynamisk kontrasterende afsnit.

13. Deborah Polka-mazurka (1857)

Deborah Polka-mazurka er opkaldt efter den østrigske forfatter, S. H. Mosenthals folkekomedie *Deborah* fra 1850, der blev opført under titlen *En Jødepige* i dansk bearbejdelse af W. Haffner med indlagte sange og kor af C. Brandt på Casino Teatret i København den 21. maj 1856. Lumbye navngav ofte sine danse efter det på et givet tidspunkt mest omtalte stykke i samtidens teater-repertoire. Han benyttede undertiden også sange og melodier fra de mest populære skuespil og vaudeviller som musikalske inspirationskilder. Dansen, der blev uropført på Casino Teatret den 23. januar 1857, blev spillet igen ved en af de første sommersæson-koncerter i Tivolis Koncertsal den 24. maj samme år.

14. Kunstner-Drømme, Fantasi (1865)

Lumbyes orkesterfantasi blev komponeret i foråret 1865 og uropførtes den 1. april samme år ved en koncert i det københavnske forlystelsessted "Thors Hal". Idette koncertlokale, som åbnedes i 1861, optrådte Lumbye regelmæssigt med sit eget orkester i vinterssæsonerne. Han skrev således flere værker specielt til de folkelige vinterkoncerter, og af dem hørte orkesterfantasien *Kunstner Drømme* til de mest populære. Inden for denne genre skabte Lumbye i disse år nogle af sine bedste værker, som

med fængslende titler hensatte publikum i dyb betagelse over hvad et symfoniorkester formåede at anskueliggøre i lyd.

Værket er i tolv hovedafsnit og synes gennem de meget afvekslende tone- og taktarter og talrige ekkovirkninger at skildre de forskellige stemninger og humørsvingninger, som en kunstnersjæl (måske Lumbye selv?) gennemlever i sine drømme. Disse stemninger rækker fra de mest blide lyrisk-melankolske følelser til den fyrigste kunstnereksaltation. Midtvejs i drømmen dukker pludselig en spøgelsesagtig militærmarch op, som dog hurtigt afløses af en særpræget, næsten burlesk fagot-kadence, der igen glider over i en smægtende klarinetsolo og afsluttes af et koncerterende stykke for henholdsvis soloviolin, cello og horn. Fantasien ender derefter med en kort og meget poetisk *Andante pastorale*, der med sine tydelige imitationer af fuglesang skildrer den paradisisk landlige idyl, hvormed drømmen afsluttes.

Kunstner Drømme blev hurtigt en af Lumbyes mest succesrige tonemalerier og var et fast programpunkt på hans mange koncerttournéer i Tyskland og Mellemeuropa i slutningen af 1860'erne.

15. Otto Allins Tromme Polka (1864)

Denne lille polka blev komponeret til et seksårigt musikalsk vidunderbarn, Otto Allin (1858–1934). Han var søn af en musiker i Tivolis Koncensalsorkester og optrådte ved flere lejligheder som barnevirtuos ved Lumbyes koncerter. Otto Allin var som janitschar en musikalsk naturbegavelse og mest af alt på sit yndlingsinstrument, lilletrommen. I den livlige polka veksler Lumbye mellem indsatser for solotromme, trompet og klokkespil, hvormed han skaber en særlig form for militær-polka, der dog aldrig bliver udvendig prangende, men snarere præsenteres som en velafbalanceret musikalsk spøg. Værket uropførtes ved en koncert i Tivoli den 3. august 1864, og blev senere et populært nummer ved koncerterne i Folketeatret, hvor det samme år opførtes første gang den 11. september.

16. Champagne Galop (1845)

Lumbyes musikalske visitkort frem for noget er hans *Champagne Galop*. Den var oprindelig komponeret til Tivolis fødselsdag den 15. august 1845, men da festen måtte udsættes på grund af dårligt vejr, kom galoppen først på programmet den 22. august, hvorefter den holdt sig dagligt på programmet resten af sæsonen.

Om værkets tilblivelse eksisterer følgende historie, som er overleveret af Lumbyes barnebarn, dirigenten Tippe Lumbye: En aften var Lumbye blevet indbudt til en fornem fest i det engelske gesandtskab i København, men passerede på vejen derhen sin stamkro og faretrak at tilbringe aftenen i dette velkendte miljø. Ved hjemkomsten til sin familie sent om aftenen måtte han nu berette om, hvorledes han i gesandtskabet, som han altså slet ikke havde besøgt, havde svælget i champagne. For at illustrerere dette for den forventningfulde familie satte han sig til klaveret og improviserede sig nu frem til, hvad der senere blev den verdenskendte *Champagne Galop*.

Lumbye skrev senere tre andre champagnegalopper, men ingen af disse kom i popularitet nogensinde på højde med den første. En af datidens bedste beskrivelser af galoppen stammer fra Lumbyes ven og kunstnerkollega, ballermesteren August Bournonville. I sine erindringer omtaler han værket med disse ord: "Endskjøndt jeg langtfra indbefatter Lumbyes hele Berømmelse i hans *Champagne Galop*, maa jeg dvæle et Øieblik ved den utaalmodige Gjæring, der bruser i 1ste Deel, Proppen springer af med et Knald og Glassene fyldes i 2den Deel, Skaalen udbringes, den skummende Nectar tømmes i 3die Deel og den svimlende Glædesruus opfylder den hele 4de Deel indtil det velkomne "Da Capo" bringer en ny Flaske paa Bordet og Alt rives med i en stormende Bacchanale!" Bournonville benyttede i øvrigt senere Lumbyes populære galop som finale-nummer i sit eget ballet-

divertissement *Maritana, Divertissement i Form af en Carnevals-Scene*, som uropførtes på Københavns Hofteater den 15. april 1847.

Samlede orkesterværker Vol. 2

Lidt Kling-Klang til Festen, Galop (1866)
Amanda Vals (1848)
Mester Eriks Polka (1862)
Victoria Bundsen Polka-mazurka (1864)
Kong Carl den 15.'s Honnørmarch (1869)
Drømmen efter Ballet, Fantasi (1861)
Militair Galop (1845)
Crinoline Polka-mazurka (1858)
Camilla Polka (1863)
Rosa og Rosita Vals (1872)
Victoria Galop (1856)
Minerva Polka (1857)
Salut for Capri, Polka (1860)
Wally Polka (1863)
Regatta Fest (Alster-Ruder-Klänge), Vals (1848)
Godnat Polka (1857)

1. Lidt Kling-Klang til Festen, Galop (1866)

Denne galop blev komponeret til en ordinær koncert i Tivolis Koncertsal den 17. august 1866. Som titlen allerede indicerer, repræsenrerer den en af de mere atypiske galopper fra Lumbyes hånd. Med sin stærke musikalske fremdrift i de mange synkoper og punkterede rytmefigurer forekommer galoppen at være inspireret af den amerikanske komponist Louis Moreau Gottschalk og hans særprægede musikalske stil. Inspirationen fra denne komponists umådelig populære karakterdanse synes yderligere afspejlet i Lumbyes fremtrædende brug af instrumenterne triangel, klokke, kastagnetter og tamburin.

2. Amanda Vals (1848)

Blandt de talrige danse af Lumbye, der bærer et pigenavn, men hvor personen, som har navngivet værket, ikke længere kan identificeres, hører *Amanda Vals* til de smukkeste og mest fuldendte. Den blev uropført i Tivoli den 31. maj 1848 og efterlever til fulde valse-suitens fastlagte form med sin korte lyriske indledning efterfulgt af en suite på 5 valse og Finale. I dette værk kommer det stærkt individuelle ved Lumbyes orkestrale behandling af wienerstilen tydeligt frem, idet hans karakteristiske rolige rytmiske puls og ukunstlede temaer her måske kommer klarere til udtryk end i hans talrige andre valse-suiter.

3. Mester Eriks Polka (1862)

Gennem sine mange år som leder af vinterkoncerterne i Casinoteatret i København arbejdede Lumbye ofte tæt sammen med teatrets direktør, forfatteren Erik Bøgh. Til ham kompenerede han som en personlig musikalsk hyldest denne lille charmerende polka, der uropførtes ved en maskerade på Casinoteateret den 27. februar 1862. Bøgh havde med stort held omplantet og fordansket talrige franske vaudeviller og syngespil for de københavnske scener, og hans mesterskab inden for denne genre ledte Lumbye til at kalde sin komposition *Mester Eriks Polka*. Polkaen er med sin lette og næsten orientalske karakter tillige bemærkelsesværdig ved at være en af kun tre Lumbye-polkaer i mol-toneart (her a-mol).

4. Victoria Bundsen Polka-mazurka (1862)

Denne polka-mazurka, som er navngivet efter en svensk sangerinde, der i 1862 optrådte i København, udmærker sig ved en næsten Mozart'sk indledning med horn-kvinter, hvorimod selve mazurka'en har et mere slavisk præg. Dansen er desuden interessant ved sin smukke trio i mol-toneart samt de mange koloraturlignende efterslag udført af klokkespil. Værket, der udkom første gang i en klaverudgave i oktober 1864, var blevet uropført på Casinoteateret allerede den 24. november 1862.

5. Kong Carl den 15.'s Honnørmarch (1869)

Den 8. juli 1859 havde Carl den Femtende besteget den svenske trone, og året efter fandt selve kroningen og hyldningen sted i Stockholm fra den 3. til 5. maj 1860. Lumbye, der ofte var på koncerttourné i den svenske hovedstad, havde allerede til disse festligheder komponeret en kroningsmarch til den svenske monark. I tiåret for Carl den Femtendes tronbestigelse komponerede han derfor en ny hyldningsmarch til kongen, og den har lige siden hørt til Lumbyes populæreste værker inden for denne genre. Marchen uropførtes ved en offentlig koncert i Folketeatret i København den 6. marts 1869.

6. Drømmen efter Ballet, Fantasi (1861)

Til Lumbyes bedste "Tonebilleder" hører orkesterfantasien *Drømmen efter Ballet*. Denne genre kan nærmest betragtes som en folkelig udgave af romantikkens store symfoniske digtninge. Lumbye viste sig da også her som en sand mester i med en serie af korte afvekslende musikalske forløb at skildre stemningsfulde handlingssituationer. I denne fantasi beskriver han en ung pige, som efter sit første bal træt er slumret ind og i en drøm genoplever ballets danse (vals, polka, polka-mazurka og galop). Drømmen afsluttes brat med en tromme-solo og fortsætter i en militærmarch, der illustrerer den forbigående morgen-vagtparade, som vækker den unge pige af sin drøm. Fantasien uropførtes i Tivolis Koncertsal den 14. juli 1861.

7. Militair Galop (1845)

Denne fyrige militær galop blev skrevet til en koncert i Tivolis Koncertsal den 2. juni 1845. Med sin smittende livfuldhed giver den mindelser om den ikke mindre festlige finale-galop, som Lumbye havde komponeret kun tre år tidligere til balletmester August Bournonvilles ballet *Napoli*. Hans *Militær Galop* fra 1845 gik dog hurtigt i glemmebogen, nok mest fordi Lumbye i de følgende år skrev en overordentlig lang række af militær-galopper, hvoraf flere blev benyttet ved officielle militærparader og som dele af egentlige teater- og balletforestillinger. Værket er desuagtet et fint vidnesbyrd om, hvorledes Lumbye fra sine tidligste år i Tivoli kunne levere fuldendte galopper til enhver given lejlighed. Galoppens popularitet i datiden afspejles yderligere af den kendsgerning, at den hører til blandt hans tidligste danse, der udkom i såvel klaver- som orkesterudgave på det ansete tyske musikforlag Breitkopf & Härtel.

8. Crinoline Polka-mazurka (1858)

Til en vinterkoncert på Casinoteatret i København den 7. februar 1858 komponerede Lumbye denne polka-mazurka. Værket, som straks vandt stor popularitet, genopførtes på Folketeaterer den 13. februar ved en offentlig koncert i Tivolis Koncertsal den 17. maj samme år. Det er tilsyneladende opkaldt efter Hippolyte Cogniards melodrama i 3 akter *La Reine Crinoline*, som blev fordansket af forfatteren Erik Bøgh og opført få sæsoner efter på Casinoteatret med titlen *Crinoline den Store*. Lumbyes dans, der står i mol, er først og fremmest bemærkelsesværdig ved sin koncerterende trio-del.

9. Camilla Polka (1863)

Denne lille polka blev komponeret den 24. juni 1863 og udkom første gang i en klaverudgave i august måned samme år. Med sin ungdommelige karakter synes den at være skrevet for og tilegnet et barn af en familie i Lumbyes bekendtskabskreds. Værket uropførtes i Tivoli i sommeren 1863 og blev senere optaget i koncertrepertoiret på Casinoteatret, hvor det spilledes første gang den 17. oktober 1863, samt på Folketeateret den 24. januar 1864.

10. Rosa og Rosita Vals (1872)

Med tydelig henvisning til den danske forfatterinde Clara Andersens skuespil *Rosa og Rosita* (uropført på Det Kongelige Teater i København den 11. februar 1862) skrev Lumbye i 1872 denne vals i anledning af en benefice-forestilling for ham selv på Folketeatret i København den 30. marts samme år. Valsen, der ved denne lejlighed uropførtes som et mellemakts-nummer, blev hurtigt en af hans populæreste valse-suiter. Den indledes med en livfuld introduktion, der efterfølges af 4 valse samt en coda, hvori dele af l. og 3. vals gentages.

11. Victoria Galop (1856)

Victoria Galop blev skrevet nytårsdag 1856 og uropførtes ved en koncert på Casinoteatret den 20. januar samme år. Fem måneder senere spilledes den igen den 19. maj som del af en af de første Tivoli-koncerter i 1856 sæsonen. Værket er interessant ved sine mange punkteringsfigurer, der mere giver dansen karakter af en skotsk reel end af en egentlig traditionel galop.

12. Minerva Polka (1857)

Til visdommens og lærergerningens gudinde Minerva komponerede Lumbye den 17. marts 1857 denne lille polka. Dansen uropførtes ved et studenterkarneval i Casinoteatret den samme måned og spilledes derefter ved en offentlig koncert samme sted den 13. maj 1857. Den opnåede så stor popularitet, at den tillige blev optaget i Tivolis koncertrepertoire det samme år, hvor den spilledes første gang den 23. maj. Polkaen er et typisk eksempel på den ægte livs- og danseglæde, der altid strømmer fra Lumbyes dansemusik komponeret specielt til karnevaller.

13. Salut for Capri, Polka (1860)

Til den syditalienske ø Capri, som gennem samtidige rejseskildringer og balletmester August Bournonvilles ballet *Napoli* fra 1842, var blevet en velkendt lokalitet for datidens danskere, skrev Lumbye den 1. august 1860 denne lille musikalske hyldest. Den er et fint eksempel på hans energiske og livfulde polka-stil, hvor musikken her desuden er af en så udpræget dansant karakter, at man næsten kan føle dansernes afsæt og spring. Polkaen blev opført første gang i Tivolis Koncertsal den 2. august 1860.

14. Wally Polka (1863)

Denne lille og charmerende polka blev komponeret til en tyskfødt grevinde ved navn Walburga Paget (1839–1932), der som hustru til den engelske diplomat Augustus Paget, levede i København mellem 1859 og 1866. Som en særlig opmærksomhed til hende citererede Lumbye i værkets trio-del den velkendte skotske folkesang "Auld lang syne". Polkaen udkom første gang i en klaverudgave i juli måned 1863 og blev opført ved en koncert i Casinoteateret den 23. oktober samme år.

15. Regatta Fest (Alster-Ruder-Klänge), Vals (1848)

I anledning af en kaproningssejlads på floden Alster i den sydlige del af det danske hertugdømme Slesvig-Holsten, komponerede Lumbye i 1848 denne valse-suite Den er især karakteristisk ved sin bølgende *Allegretto*-introduktion og talrige arpeggio-figurationer. Suitens 5 valse veksler desuden

imellem rolige og hurtige rytmer og leder til sidst hen til en accelererende Finale, der blandt andet gentager dele af l., 3. og 4. vals. Værket, der uropførtes med sin danske titel (*Regatta Fest, Vals*) i Tivolis Koncertsal den 7. juni 1848, blev samme år tillige udgivet på Breitkopf & Härtel med titlen *Alster-Ruder Klänge, Walzer*.

16. Godnat Polka (1857)

En af de mest særpræge polkaer fra Lumbyes hånd er hans *Godnat Polka* fra 1857. Den blev komponeret som reaktion imod den stadig voksende tradition fra publikums side, hvorefter man krævede Lumbyes danse spillet da capo i det uendelige. Undertiden kunne det således knibe for Lumbye at komme igennem det oprindelig planlagte musikprogram på grund af publikums gentagne ønsker om at få spillet særligt populære numre om og om igen. For definitivt at gøre sine tilhørere opmærksom på denne uvane skrev Lumbye derfor en polka, der ender med at musikerne én efter én ganske enkelt holder op med at spille og forlader koncerttribunen, således at dirigenten til sidst står tilbage helt alene. Lumbye kunne da med sindsro vende sig om imod publikum og ønske dem "God Nat", idet der nu ikke mere var nogen mulighed for at give et værk da capo. Samme afslutningseffekt benyttede Joseph Haydn i øvrigt også i sin såkaldte Afskeds-symfoni (nr. 45). Polkaen, der desuden er bemærkelsesværdig ved, at finalen er omtrent lige så lang som selve hoveddelen, blev uropført i Tivolis Koncertsal den 29. august 1857.

Samlede orkesterværker Vol. 3

Tivolis Concert Salon Galop (1843)
Amager Polka, No. 2 (1869)
Fest-Polonaise in A major (1860)
Tivoli Volière Galop (1844)
Concert-Polka for two violins (1863)
Ornithobolaia Galop (1846)
Carnevalsglæder. Maskeradedandsebilleder (1856)
- *Prinds Carnevals Indtogs-Galop*
- *Harlekins Narrekappe Polka*
- *Polichinells Tarantelle Galop*
- *Pierrots Bluse Polka-mazurka*

Nytårshilsen, March (1866)
Fakkeldands, Balletmusik (1869)
Krolls Ballklange, Vals (1846)
Finale-galop fra "Livjægerne på Amager" (1871)

1. Tivolis Concert Salon Galop (1843)

Lumbye wrote the little *Tivolis Concert Salon Galop*, one of a series of ten, each describing a particular part of the Tivoli pleasure gardens in Copenhagen, for the opening season in 1843, dedicating it to the Concert Hall, his spiritual home there. This building was originally a simple canvas structure, where Lumbye and his 22-man orchestra performed on a little stage at one end, while the public promenaded freely at the other end. The galop was thus Lumbye's personal tribute to what would be the start of almost 30 years' work in the famous gardens. *Tivolis Concert Salon Galop* received its first performance on 20th September 1843.

2. Amager Polka, No. 2 (1869)

Even in his later years Lumbye continued to write dance melodies of undiminished freshness and quality. His *Amager Polka, No. 2*, performed for the first time in Tivoli on 22nd May 1869, is a fine

example of this. It is dedicated to a Mrs Thora Most. She lived on the island of Amager, south of Copenhagen and was renowned throughout the city for her well-stocked vegetable-stall in the market in Amager Square in Copenhagen. The *Polka*, with its bold rhythms and simple melody, seems to portray the simplicity and earthiness of the hard-working farmers from Amager, when they came to the capital, dressed in their traditional costumes, to sell their wares.

3. Fest-Polonaise in A major (1860)

The fiery *Fest-Polonaise* (Festival Polonaise), first performed at a concert in Tivoli on 24th July 1860, is of interest because of the central part of the trio, into which Lumbye has inserted the well-known Norwegian folksong Aa kjøre vatten aa kjøre ve (Fetching water, fetching wood). This seems to indicate that he composed the work for an unspecified Norwegian festivity.

4. Tivoli Volière Galop (1844)

Lumbye wrote the *Tivoli Volière Galop*, one of his ten *Tivoli* galops, for the 1844 season. It describes the *Volière*, where a large collection of exotic birds was exhibited. Using two pan-pipes and other sound effects, Lumbye describes amongst others the familiar call of the cuckoo and the characteristic screech of the parrot. The galop, composed on 3rd August 1844, was first performed in Tivoli on 9th August that year.

5. Concert-Polka for two violins (1863)

The *Concert-Polka for two violins* ranks as one of Lumbye's most important works. It was composed in 1863 for his two talented young sons, Carl, aged twenty-two and Georg, twenty, who performed it under the direction of their father at a public concert in Tivoli on 31st May 1863. The work, almost a little double concerto for two violins and orchestra, is characterized by its simultaneously dancing and concertante nature. The soloists' contributions alternate between parallel passages in thirds to more independent and imitative sections. The orchestra clearly plays an accompanying rôle here, with just a few soloistic interjections from the first violins. Thanks to the light and simple nature of the work, it has, since its first performance, remained one of Lumbye's most frequently played works.

6. Ornithobolaia Galop (1846)

Influenced by the enormous popular success of a new, so-called "Bird-Game" at Tivoli during the 1846 season, Lumbye composed the unique *Ornithobolaia Galop*. With its introductory passages of long scales and many sliding rhythms the galop seems to reflect birds in flight, which characterized the new game. The work was first performed in Tivoli's Concert Hall on 25th September 1846.

Carnevalsglæder. Maskeradedandsebilleder (1856)
7. Prinds Carnevals Indtogs-Galop
8. Harlekins Narrekappe Polka
9. Polichinells Tarantelle Galop
10. Pierrots Bluse Polka-mazurka

During the months of January and February 1856 Lumbye wrote a suite of four maskarade dances for a series of winter balls held in the fashionable Copenhagen Hotel Phønix. All were first performed at a costumed ball on 3rd February 1856. The dances became enormously popular and were published a few months later, on 14th April 1856, in a piano reduction under the title *Carnevalsglæder. Maskeradedandsebilleder* (Carnival Joys. Masquerade Pictures). The suite's first galop depicts Prince Carnival, who with his rattle opens the masquerade. The second dance is the lively polka *Harlekins Narrekappe* (Harlequin's Madcap Polka), in which the figure of Harlequin, dressed in his fool's cloak and mask, frightens onlookers with his sudden and playful outbursts. The dance was first performed at

the Hotel Phønix on 3rd February 1856 and was shortly afterwards incorporated into Lumbye's winter concerts at the Casino Theatre, where it was first performed on 8th February. The Tarantella-galop was a dance that Lumbye used on several occasions with great success. With its fiery form, played at an almost galop tempo, with just two beats in the bar, Lumbye wished to depict in his *Polichinells Tarantelle Galop* (Pulcinella's Tarantella Galop) the Italian *commedia dell'arte* figure of Pulcinella, one of the most comical creations in pantomime, with his hunchback and enormous hat. It was first performed at the Hotel Phønix on 3rd February 1856, but as early as 15th February used in one of Lumbye's winter concerts at the Casion Theatre. In *Pierrots Bluse Polka-mazurka* (Pierrot's Tunic), the final number of the suite, Lumbye chose to portray the figure of Pierrot. With his ridiculous yet good-natured personality Pierrot is one of the central figures in the classical pantomime gallery. He is dressed in a white tunic that is much too large for him, which with its overlong sleeves and enormous buttons gives his movements a very clumsy air. It is this helplessness in all Pierrot's movements that Lumbye seems to have wanted to portray in this sedate polka-mazurka.

11. Nytårshilsen, March (1866)

Despite its title, the March *Nytårshilsen* (New Year Greeting) seems not to have been written for the turn of the year, but rather to celebrate a new season at Tivoli, for it was performed in Tivoli's Concert Hall just two days after the gardens' 23rd anniversary, on 17th August 1866. The March quickly became so popular that Lumbye used it in his new year concerts in several commercial theatres in Copenhagen over successive years.

12. Fakkeldands, Balletmusik (1869)

The *Fakkeldands* (Torchlight Dance) was composed in April 1869 for celebrations for the engagement of the Danish Crown Prince Frederik (later King Frederik VIII) to the Swedish Princess Lovisa, held later that summer. It was first performed at a concert in Tivoli on 28th June 1869, and was repeated at an open-air concert in Copenhagen's Rosenborg Gardens on 11th August the same year. On this occasion the dance was performed by ballet dancers with lit torches in their hands, choreographed by the Royal Danish balletmaster August Bournonville. The dance, in 3/4-time, is of interest for its energetic, rhythmic momentum and the many repeated notes, interrupted figures and triplets, which together give the music an almost march-like quality.

13. Krolls Ballklange, Vals (1846)

On his return to Copenhagen from his second, highly successful concert tour of Berlin in the winter of 1845–46, Lumbye completed the Waltz-Suite *Krolls Ballklange* (Sounds from Kroll's Dance Hall), dedicated to the well-known Berlin establishment *Krolls Wintergarten*. This was one of the city's largest entertainment establishments with room for over 6,000 patrons, where Lumbye had received acclaim from, amongst others, Berlin's General Music Director at the time, the composer Giacomo Meyerbeer. The suite begins with a stately *moderato* introduction in 4/4-time, which leads into a *presto* section in 3/8. Next come the suite's five waltzes which display a warm, rounded orchestral sound and several subtle effects, especially in the first, third and fourth waltzes. A *Finale* concludes the work with a complete reprise of the first waltz. In Denmark *Krolls Ballklange* quickly became one of Lumbye's most popular suites, occupying a central position in the concert repertoire at Tivoli.

14. Finale-galop from "Livjægerne på Amager" (1871)

Between 1840 and 1871 Lumbye wrote music for a total of 26 dances and *ballets-divertissements* by August Bournonville, and his *Finale-galop* to the ballet *Livjægerne på Amager* (The Guardsmen of Amager) was the last collaboration between the two outstanding artists. In Bournonville's ballet the galop comes at the end of a costumed ball and can therefore be regarded as a carnival galop. At the

end of the dance, in reference to the events in the ballet, Lumbye quotes the *Drikkevise* (Drinking-Song) from Eduoard Dupuy's operetta *Ungdom og Galskab* (Youth and Folly), which was extremely popular at the time. Shortly after the ballet's première on 19th February 1871 the galop was used in several costume balls in Copenhagen and from the following summer onwards gained a central place in the concert repertoire at Tivoli. The work is a fine example of the unfailing musical inventiveness and energy that Lumbye, even in his last years, could impart to the finale of a sparkling ballet-score.

English version: Andrew Smith

Samlede orkesterværker Vol. 4

Glædeligt Nytår! Galop fra suiten Jul og Nytår, Bal-Bouquet (1849)
Adolphine Polka (Hilsen til Jylland, Polka) (1846)
March i C-dur (1856)
Chrétien Polka (1869)
Dagmar Vals (1865)
Laura Polka (1870)
Mein Lebewohl an Berlin, Vals (1846)
Grundlovs Fest Galop (1861)
Cora Polka-mazurka (1862)
Alice Polka (1859)
Slaget ved Idsted, Fantasi (1851)
La Constance, Polka (1862)
Helga Polka-mazurka (1864)
Gratulations Galop (1858)

1. Glædeligt Nytår! Galop fra suiten Jul og Nytår, Bal-Bouquet (1849)

I slutningen af 1840'erne og begyndelsen af 1850'erne udgav Lumbye hvert år ved juletid en samling jule- og nytårsdanse til brug ved årets vinterballer. Hans festlige galop med titlen *Glædeligt Nytår!* var slutnummeret på den suite, han udgav for klaver i december måned 1849. Dansen blev hurtigt uhyre populær og instrumenteredes allerede den 17. december samme år så den kunne opføres kun to dage senere ved Lumbyes julekoncert i Casino Teatret den 19. december.

2. Adolphine Polka (Hilsen til Jylland, Polka) (1846)

Denne polka er et af flere tilfælde, hvor et Lumbye-værk har flere helt forskellige titler. Værket var således oprindelig opkaldt efter en i dag ukendt person ved navn Adolphine, men blev genbrugt af Lumbye på en koncertturné i Jylland det samme år, hvor han med stor succes den 9. oktober 1846 indledte sin jyske koncertrække i det netop nyindrettede koncertlokale i Aalborg. Som åbningsnummer valgte Lumbye derfor at indlede med denne lille livfulde polka, der til lejligheden var blevet omdøbt til *Hilsen til Jylland*. Polkaen blev hurtigt Lumbyes kendingsmelodi i Jylland, men opnåede også stor popularitet i resten af landet, hvor den blandt andet blev benyttet af balletmester August Bournonville til en *Husardans*, som han koreograferede i krigsåret 1848 til "Markedet for de betrængte Jyder" i Rosenborg Have i København den 16. august 1848. Desuden blev *Hilsen til Jylland* genbrugt af Bournonville til hans solodans *Ekko fra Danmark*, som uropførtes på Stockholms Kongelige Teater den 26. september 1849.

3. March i C-dur (1856)

Om denne march, der i Lumbyes originalmanuskript er dateret den 10. oktober 1856, vides der næsten intet. Dateringen indikerer dog, at værket muligvis er komponeret til den koncertturné, som Lumbye

foretog til Hamburg i oktober og november måned 1856. Marchen er med sin stærke fremdrift og fine instrumentering et typisk eksempel på Lumbyes fine sans for at komponere velklingende marchkompositioner.

4. Chrétien Polka (1869)

Denne spøgefulde polka blev uropført ved en offentlig koncert i Tivoli den 25. maj 1869 og udkom i en trykt klaverudgave præcis to år senere. Årsagen til dansens ejendommelige titel, der betyder "den kristne polka", har ikke kunnet bestemmes med sikkerhed, men refererer muligvis til en rolle i et af datidens populære lystspil.

5. Dagmar Vals (1865)

I denne valse-suite viser Lumbye sig klart som den meget fine og følsomme melodiker, han var, og som netop er styrken ved hans enkle og harmoniske valselyrik. Værket, der komponeredes til et kongeligt festbal for den 18-årige danske prinsesse Dagmar 1847–1928), blev spillet første gang offentligt ved en koncert i Tivolis Koncertsal den 28. juli 1865. Den består af en sammenhængende serie på i alt 4 valse og en coda, hvori 1. vals bringes i reprise.

6. Laura Polka (1870)

Denne polka er tilegnet en vis "Fru Laura Olsen" og blev uropført som et mellemaktsnummer på Folketeatret den 26. februar 1870. Det er en humørfyldt og energisk komposition, der synes at afspejle et lyst og frejdigt sind hos den i dag ukendte kvindelige person, som har givet navn til værket.

7. Mein Lebewohl an Berlin, Vals (1846)

Efter at Lumbye i 1844 havde høstet stor succes i Berlin drog han i efteråret 1845 igen til den preussiske hovedstad, hvor han hele den følgende vinter afholdt en lang række koncerter i det populære etablissement "Kroll's Wintergarten". Det var under dette ophold, at han lærte den tyske sangerinde Amélie Hartmann at kende. Hun skulle de følgende år blive hans musikalske muse. Ved hjemkomsten til København skrev Lumbye derfor denne valse-suite, der skulle erindre ham selv og hans tilhørere om, hvor behageligt og succesrigt hans langvarige vinterophold i Berlin havde været. Suiten, der uropførtes ved en koncert i Ridehuset på Christiansborg Slot den 10. maj 1846, indledes med en fyrig *Allegro agitato*-introduktion. Herefter følger 5 valse og en Finale, der bringer uddrag af 4. og l. vals. Værket er et fint eksempel på Lumbyes friske og melodiøse valsestil, hvor en gemytlig varme går hånd i hånd med hans raffinerede og fyrige instrumentation.

8. Grundlovs Fest Galop (1861)

Den 5. juni 1853 trådte Danmarks nye Grundlov i kraft. Til den årlige fejring af denne nationale mærkedag skrev Lumbye en hel serie af festdanse. I grundlovsåret 1853 komponerede han således *Den 5. Juni Festmarch*. Den blev i 1861 afløst af denne *Grundlovs Fest Galop*, som forelå færdigkomponeret den 1. juni 1861 og uropførtes ved en offentlig koncert i Tivoli på selve Grundlovsdagen. Men før denne dans havde Lumbye allerede i 1859 skrevet en *Grundlovs March* og i 1865 fulgte han rækken af disse populære Grundlovsdanse op med en *Grundlovsfest Polka*. Tilsammen er de typiske eksempler på Lumbyes helt centrale placering, når nationen skulle festligholde sine nationale mærkedage med flot og fejende musik.

9. Cora Polka-mazurka (1862)

Denne polka-mazurka blev komponeret i anledning af uropførelsen på Casino Teatret i København den 15. november 1861 af en fordansket version af Jules Barbiers folkekomedie i 5 akter *Slavinden (Cora, ou l'Esclavage)*. Værket blev dog først opført som et mellemaktsnummer to måneder senere på Casino Teatret den 4. januar 1862. Mazurkaen er en charmerende dans, der med sine markante rytmer

og vekslende dynamiske kontraster imellem *forte* og *piano*, vidner om den finhed og omhu, hvormed Lumbye altid udarbejdede selv de mindste af sine talrige lejlighedsværker.

10. Alice Polka (1859)

Denne lille polka er tilegnet en vis "Fru Alice Melbye", der tilsyneladende tilhørte Lumbyes bekendtskabskreds. Dansen blev hurtigt så populær hos publikum, at Lumbye indlagde den i det potpourri af sine mest populære danse, som han selv arrangerede kun tre år senere til Tivolis fødselsdag den 15. august 1862 med titlen *Fødselsdag Bouquet, Potpourri af originale Melodier*. Her indgik *Alice Polka* som tredje nummer. Polkaen var dog oprindelig komponeret til en koncert på Casino Teatret i København, hvor den uropførtes den 1. marts 1859. Den spilledes første gang i Tivoli den 15. maj samme år.

11. Slaget ved Idsted, Fantasi (1851)

Ved et slag i terrænet omkring den nordslesvigske landsby Idsted (Isted) mellem den 24. og 25. juli 1850 sejrede de danske styrker over den slesvig-holstenske oprørshær. Denne militære sejr var med til at afslutte Danmarks krig med Hertugdømmerne, som i årene 1848–1850 havde søgt uafhængighed fra det danske overherredømme, Under indtryk af den stærke nationale begejstring, der fulgte med krigens sejrrige afslutning, komponerede Lumbye i 1851 denne orkesterfantasi, som skildrer det afgørende slag mellem de danske og slesvig-holstenske hære, Set i et større musikhistorisk perspektiv føjer værket sig til den tradition for orkesterfantasier over militære slag, som var blevet indledt med François-Joseph Gossecs såkaldte revolutionsmusik fra 1790'erne. Denne tradition havde i 1815 nået et musikalsk højdepunkt med Ludwig van Beethovens berømte fantasi *Wellington's Sieg* (op. 91), som var blevet spillet i København ved en koncert i Hofteatret i 1834. Den er ved denne lejlighed uden tvivl kommet til Lumbyes kendskab, idet hans egen fantasi inden for genren bærer talrige formale lighedspunkter med Beethovens værk. I *Slaget ved Idsted* benytter Lumbye i øvrigt flere autentiske danske militærsignaler (i den foreliggende indspilning genskabt af Arne Ole Stein), ligesom han i finalen indlægger den velkendte danske fædrelandssang "Danmark dejligst vang og vænge". Denne sang havde i 1830'erne og 40'erne nærmest fået karakter af dansk nationalhymne. Fantasien, der af Lumbye selv benævntes "Tonemalerie", blev komponeret mellem den 12. og 22. juli 1851 og uropførtes i Tivolis Koncertsal den 24. juli samme år. Takket være Lumbyes livfulde skildring i tre satser af en indledende "Bön", der efterfølges af selve "Slaget" og den afsluttende "Fædrelandssang", opnåede fantasien en fast og populær plads i Tivolis Koncertsals repertoire helt frem til 1864, hvor Lumbye selv tog værket af plakaten som resultat af det ulykkelige udfald af Danmarks krig med Preussen samme år.

12. La Constance, Polka (1862)

Denne charmerende polka var tilegnet en af Københavns fremtrædende damer og midtpunkt i selskabslivet, majorinde Marie Rosenblad. Hendes bestandighed og trofasthed mod venner og bekendte synes at have givet Lumbye anledningen til at navngive og tilegne hende dette værk, der er karakteristisk ved både en lyrisk og livfuld melodi og instrumentation.

13. Helga Polka-mazurka (1864)

Denne polka-mazurka er tilegnet en vis "Frk. Helga Rasmussen", om hvem vi ikke ved mere end blot hendes navn. Værket blev til i de første måneder af 1864 og uropførtes ved en offentlig koncert på Casino Teatret i København den 17. februar 1864. Det udkom tillige i en klaverudgave i marts måned det samme år. Med sine glidende rytmer og fejende trio-sats (hvis midterdel er i mol) minder værket nærmest om en skøjteløberdans.

14. Gratulations Galop (1858)

Blandt de talrige værker Lumbye komponerede til fejringen af Tivoli-havens årlige fødselsdagsfest hører denne festlige *Gratulations Galop*. Værket lå færdigt fra Lumbyes hånd den 11. august 1858 og uropførtes med ham selv som dirigent på forlystelseshavens festdag den 15. august samme år. Galoppen forblev gennem mange år en af Tivoli-havens kendingsmelodier og opførtes jævnligt af Lumbye selv og hans efterfølgere helt frem til 1900-tallets begyndelse.

Samlede orkesterværker Vol. 5

Hilsen til Tivolis abonnenter, March (1871)
I Skumringen, Fantasi (1868–1870)
Kanefarten, Galop (1847)
Kong Frederik d. 7.'s Honnørmarch (1861)
Marie Elisabeth Polka (Mindeblad Polka) (1846)
Caroline Polka Mazurka (1849)
Kunstner Karnevals Lokomotiv Galop (1862)
Hesperus (Klänge), Vals (1858)
Telegraf Galop (1844)
Salut Galop (1850)
Fontaine-Vals (1844)
Jenny Polka (1850)
Erindring fra Wien (Erinnerung aus Wien), Vals (1845)
Nytårsnat, Polka Mazurka (1850)

1. Hilsen til Tivolis abonnenter, March (1871)

Denne march, som blev skrevet kun tre år før Lumbyes død, er en af talrige musikalske kærlighedserklæringer til forlystelseshaven Tivoli, der var det faste holdepunkt i Lumbyes næsten trediveårige virke som leder af havens orkester. Marchen, som er tilegnet Tivolis faste abonnenter og dermed også Lumbyes trofaste musikalske publikum, er med sin hvirvlende karrusel-lignende karakter til et gennemgående akkompagnement af trommehvirvler et typisk eksempel på den friske og livfulde musikalske stil, som prægede Lumbyes lejlighedskompositioner helt op til hans sidste leveår. Værket, der har et tilbagevendende tema, synes at skildre en lystig rundgang blandt havens mange forlystelser og scenerier og blev uropført ved en offentlig koncert den 14. maj 1871.

2. I Skumringen, Fantasi (1868–1870)

Denne meget afvekslende orkesterfantasi begynder med en lyrisk pastoral skildring, der skildrer en fredfyldt aftenstemning, der langsomt liver op ligesom optakten til et bal. Efter en næsten Weber'sk hornpassage leder musikken frem til serie lyriske serenadeagtige stemninger for derefter at gå over i en fredfyldt valsesats, der afveksler med mere livlige indsatser for blæsergruppen.

Fantasien slutter med et bredt klingende *tutti*-afsnit iblandet mindre solistiske passager og munder derefter ud i et gennemsigtigt klangbillede, som om Lumbye her har villet skildre en døsig indslumren.

Værket, der på de ældst bevarede musikalske kilder bærer genrebetegnelsen *Fantasi-bagatel*, blev påbegyndt den 10. maj 1868, men fuldførtes først to år senere den 14. februar 1870. Det blev uropført ved en vinterkoncert på Folketeatret den 26. februar samme år.

3. Kanefarten, Galop (1847)

Som titlen antyder skildrer Lumbye med sin fremtrædende brug af bjælder og piskesmæld i dette værk en festlig kanefart henover det snedækkede vinterlandskab. De marige fejende skalaløb op og ned af

tonerækken synes desuden at illustrere kanens vilde fart og flugt over de snedækkede bakkedrag. Galoppen afsluttes brat, som om Lumbye har villet skildre, at ankomsten til kanefartens destination sker tidligere end forventet.

Galoppen blev uropført ved en vinterkoncert på Hippodromen i København den 17. januar 1847.

4. Kong Frederik d. 7.'s Honnørmarch (1861)

Den danske monark Kong Frederik den Syvende (1808–1863) var i begyndelsen af 1860'erne genstand for en stærk stigende popularitet i befolkningen, blandt andet som resultat af den voksende politiske spænding, der i disse år hvilede tungt over nationen. Man forventede i foråret 1861 en ny krig med Tyskland om overherredømmet i de danske hertugdømmer (Slesvig-Holsten), og for at samle nationen drog kongen i sommeren samme år ud på en større rejse til danske provinser. I den anledning komponerede Lumbye en honnørmarch til monarken, der uropførtes ved en offentlig koncert i Tivoli den 17. august 1861. Marchen opnåede straks plads blandt Lumbyes bedst kendte og populæreste honnørmarcher og spilles stadig ved offentlige militærparader og lignende lejligheder i det danske kongehus.

5. Marie Elisabeth Polka (Mindeblad Polka) (1846)

Denne polka blev komponeret den 8. jan liar 1846 og er tilsyneladende opkaldt efter en ung dame i Lumbyes bekendtskabskreds med navnet Marie Elisabeth. Den har en skælmsk, næsten flirtende og meget balletagtig karakter.

Værket blev senere opført med titlen *Mindeblad Polka* ved en vinterkoncert den 24. januar 1847 på Hippodromen i Nørregade, der hvor Folketeatret nu ligger. Polkaen udkom desuden i en klaverudgave samme måned med denne nye titel.

6. Caroline Polka Mazurka (1849)

Dette værk, som blev komponeret den 11. marts 1849, begynder med en kort unison indledning, hvorefter der følger en djærv mazurka-sats af nærmest slavisk karakter. Dansen synes dermed at skildre dansestilen hos den kongelige solodanserinde Caroline Fjeldsted, som den er tilegnet. Hun virkede ved Den Kongelige danske Ballet i 1840'erne og 1850'erne og udførte adskillige hovedpartier i nogle af balletmester August Bournonvilles vigtigste balletter.

Mazurkaen blev uropført ved en offentlig koncert på Casino Teatret i København den 18. marts 1849 og blev derefter også optaget i Lumbyes repertoire i Tivoli, hvor den spilledes første gang ved en koncert den 28. maj samme år.

7. Kunstner Karnevals Lokomotiv Galop (1862)

Denne festlige galop blev skrevet til et af de mange årlige kunstnerkarnevaler, der afholdtes i Casino Teatret hver vinter. Dansen, der nærmest har karakter af en cotillon (en finale kædedans) skildrer et accelererende damplokomotiv, der langsomt sætter sig i bevægelse for til sidst at ende i en brusende næsten Offenbach'sk finale. Dansen slutter herefter med et kort opbremsende afsnit ligesom i Lumbyes tidligere *Københavns Jernbanedamp Galop* fra 1847. Ifølge det originale nodemateriale til dansen afsluttes musikken med de dansendes udråb "Bravo! Det var en rigtig livlig".

Værket blev komponeret den 12. februar 1862 og blev udført første gang ved et karneval i Casino Teatret den 27. februar samme år.

8. Hesperus (Klänge), Vals (1858)

Hesperus var det navn grækerne gav til planeten Venus, når den viste sig på aftenhimlen umiddelbart efter solnedgang. Lumbyes valse-suite med samme navn blev komponeret den 9. februar 1858 og midt

i en periode, hvor han gav koncerter med sit orkester på det landlige traktørsted "Restaurant Sommerlyst", der var smukt beliggende i den københavnske forstad Frederiksberg. Suiten, der blev urøpfort på "Sommerlyst" det samme år, opnåede straks stor popularitet og blev spillet igen ved en offentlig koncert i Tivolis Koncertsal den 24. september 1858. Den indledes med et bølgende *Andante con moto*-afsnit, der efterfølges af fem vuggende valse-melodier og slutter med en kort finale, der blandt andet bringer 1. vals i reprise.

9. Telegraf Galop (1844)

I de første år af Tivolis historie var musiklivet i forlystelseshaven skarpt opdelt mellem Lumbyes orkester (også kaldet Det Lumbyeske Selskab) og den l. brigades harmoniorkester under ledelse af regimentsmusikeren Henrik Braunstein (også kaldet Det Braunsteinske Harmoniorkester). Disse to ensembler optrådte tit med en vis form for indbyrdes musikalsk konkurrence. Som en spøgefuld kommentar til denne musikalske rivalisering komponerede Lumbye den 10. maj 1844 sin *Telegraf Galop*, der udførtes af begge orkestre samtidig, men fra hver sin ende af koncertsalen. Galoppen er således meget raffineret udtænkt med sine vekselvirkninger imellem de to orkestergrupper, der i musikalsk forstand "telegraferer" forskellige melodier til hinanden. I begyndelsen er "forbindelsen" mellem de to orkestre noget utydelig, idet de først spiller i forskellige tonearter, men langsomt finder de dog hinanden i en fælles toneart for til sidst at forenes i fuldendt harmoni. *Telegraf Galop*, der blev uropført i Tivolis Koncertsal den 11. juni 1844, var tilegnet Tivolis grundlægger, Georg Carstensen. Takket være Lumbyes fine musikalske opfindsomhed blev den hurtigt et af hans populæreste værker. I denne indspilning medvirker Tivoli-Gardens Musikkorps.

10. Salut Galop (1850)

Efter en indledning af fire dumpe trommeslag leverer Lumbye her en festlig og fejende galop, der i sin orkestrering og opbygning ligger meget tæt på hans berømte finale-galop til August Bournonville populære ballet *Napoli* (1842).

Med sine indslag for solotrompet fornægter den gamle trompeter H.C. Lumbye sig heller ikke i denne galop, der slutter med et accelererende crescendo, som leder hen mod en brat men yderst effektfuld afslutning. Galoppen er dermed et ærketypisk værk inden for denne den mest populære dansemusikalske genre hos Lumbye.

Dansen blev komponeret den 14. april 1850 og uropførtes i Casino Teatret få dage efter den 19. april. Lumbye holdt selv så meget af galoppen, at han indlagde et brudstykke derfra i det potpourri, som han arrangerede tolv år senere og uropførte ved en offentlig koncert i Tivoli på havens fødselsdag den 15. august 1862 med titlen *Fødselsdag Bouquet, Potpourri af originale Melodier*.

11. Fontaine-Vals (1844)

Denne vals blev komponeret til en koncert i Tivolis Koncertsal, hvor den blev uropført den 25. september 1844. Den skildrer havens store nye publikumsattraktion: de to store fontæner, der samme måned var blevet etableret ved koncertsalen af forlystelseshavens grundlægger Georg Carstensen. På en rejse til Italien havde han fået inspiration til denne nye udsmykning, og Lumbyes værk blev da også uropført som del af en beneficekoncert arrangeret specielt for Carstensen.

I en velklingende og elegant instrumentation skildrer Lumbye her de to springvands trylleri med en musikalsk suite, der består af en indledning, som efterfølges af fire valse og en finale, hvor uddrag af 3. og l. vals gentages.

Valsen blev hurtig populær også uden for Danmarks grænser og blev udgivet på det store tyske forlag Breitkopf og Härtel allerede i begyndelsen af 1845. Lumbye havde også værket med på de fleste af sine mange udenlandske tournéer i de følgende år.

12. Jenny Polka (1850)

Denne livlige og humørfyldte polka er opkaldt efter en i dag helt ukendt person, der sandsynligvis hørte til blandt Lumbyes store bekendtskabskreds.

Den er et med sin springske karakter et typisk eksempel på den ægte livsglæde, der altid strømmer fra hans mange polkaer.

Dansen blev spillet første gang ved en offentlig koncert i Tivolis Koncertsal den 20. maj 1850 og har på de ældst bevarede noder desuden titlen *Jeny Polka*.

13. Erindring fra Wien (Erinnerung aus Wien), Vals (1845)

Hjemvendt fra en succesrig koncertturné til Wien i vinteren 1844 skrev Lumbye denne suite som en hyldest til valsens by. Den blev opført i Tivoli den 18. maj 1845 med stor entusiasme fra wienernes side. Valsen begynder med et spøgefuldt kort *Allegro*-afsnit, der leder hen til en næsten Strauss'sk *Andantino*-introduktion. Herefter følger den første vals, der er karakteristisk ved sine synkoperede rytmer og stærke accentueringer. Vals nr. 2 synes mere typisk for Lumbyes individuelle stil, hvorimod 3. vals igen har en udpræget Strauss'sk tone, idet violingruppen her uafbrudt alternerer med messingblæserne. Suitens 4. vals har et udpræget balletmæssigt præg, mens 5. vals gentager de synkoperede rytmefigurer fra l. vals. Værket afsluttes med en for Lumbye usædvanlig lang finale, hvor l. vals bringes i reprise og efterfølges af korte uddrag fra 5., 2. og 3. vals, men nu med flere mindre rytmiske og tonale varianter.

14. Nytårsnat, Polka Mazurka (1850)

Denne lille polka-mazurka blev komponeret den 20. januar 1850 som et indledende nummer til forfatteren Erik Bøghs tryllefarce i en akt *Nytårsnat 1850* og blev uropført på Casino Teatret den 25. januar samme år. *Nytårsnat* er et charmerende værk, der ustandselig veksler mellem mol og dur og samtidig modulerer gennem 4 tonearter. Lige før reprisen overrasker Lumbye desuden tilhøreren med en pludselig *tutti*-pause, der efterfølges af en kort musikalsk eftersætning før *da capo*-delen.

Samlede orkesterværker Vol. 6

Den 5.Juni, March (Entré March) (1853)
Den lille Prins Christian Carls Vals (1871)
Krigerens Drøm, Fantasi (1856)
Hilsen til Fredericianerne, Galop (1861)
Høstblomsten, Polka, opus 208 (1856)
Vemods vals (La résignation) (1844)
Echo fra de gamle guder på Tivoli Øen, Galop (1844)
Prinsesse Thyra Polka (1871)
En festaften på Tivoli, Musikalsk Divertissement (1861)
Señora Ysabel Cubas Polka (1861)
Pomona Vals (1853)
Tivolis Gondol Galop (1843)
Pepita Polka (1858)
Nordisk Fostbroder Galop (1862)

1. Den 5. Juni, March (Entré March) (1853)

Den 5. juni 1853 trådte Danmarks nye grundlov endelig i kraft.

Til den årlige fejring af denne nationale mærkedag skrev Lurnbye gennem årene en hel serie af festdanse. I grundlovsåret 1853 komponerede han således den 3. juni sin såkaldte *Den 5. Juni Festmarch*, der også blev benævnt *Entrémarsch* og uropførtes ved en koncert i Tivoli på selve grundlovsdagen.

Marchen blev genopført året efter på Eremitagesletten som en borgermarch koreograferet af August Bournonville i anledning af 5-års jubilæet for grundlovens affattelse.

Lumbyes senere grundlovsdanse stammer fra årene 1859, 1861 og 1865. Tilsammen er de alle typiske eksempler på hans centrale placering, når nationen skulle festligholde sine nationale mærkedage med flot og fejende musik.

2. Den lille Prins Christian Carls Vals (1871)

Som en musikalsk hilsen til den knap etårige prins Carl Christian (der mange år senere kom på tronen som Kong Christian den X) skrev Lumbye i 1871 denne lille og enkle valsesuite, der indledes med en såkaldt *Entrée* og efterfølges af fire valse, hvorefter 1. vals gentages i reprise.

Ligesom i mange af Lumbyes andre danse har klokkespillet også her en fremtrædende rolle i orkestreringen. Valse-suiten, der blev uropført ved en offentlig koncert i Tivoli den 14. maj 1871, er et af mange eksempler på, hvorledes Lumbye altid var leveringsdygtig med nye og friske kompositioner til kongohusers mærkedage.

3. Krigerens Drøm, Fantasi (1856)

Programmet for denne orkesterfantasi er et anonymt digt på 4 vers, der blev trykt sammen med klaverudgaven. Heri fortælles om en soldat, der efter krigens sejre er på returmarch til sin hjemby, hvor hans forlovede venter på ham. Under et ophold i en skov ser soldaten i et drømmesyn sin forlovede i livsfare og gennemlever et mareridt, der ender med hans pludselige opvågnen. Soldaten, der selv lykkeligt har undflyet krigens farer, haster nu hjemad med fornyet energi for at forenes med sin kæreste.

I dette "tonemaleri", som Lumbye selv yndede at betegne sine orkesterfantasier, benytter han en meget raffineret orkestrering til skildringen af soldatens bevægede drømmesyn. Partituret er således rigt på særegne lydeffekter som slag på ambolt, tordenplade og nattergalens fløjten.

Værket, der på mange måder følger den orkesterfantasiform Lumbye havde grundlagt i 1846 med fantasien *Drømmebilleder*, blev uropført ved en koncert i Tivoli den 1. juli 1856 og udkom i klaverudgave med et tilhørende tekstprogram i september måned samme år.

4. Hilsen til Fredericianerne, Galop (1861)

Denne galop blev komponeret som en hyldest til de mange provinsboere, der i sommeren 1861 ankom til hovedstaden og blandt andet besøgte Tivoli. I dette tilfælde var det en stor delegation af borgere fra fæstningsbyen Fredericia, som ved en koncert i Tivoli den 7. august overværede førsteopførelsen af denne galop, der var komponeret specielt til deres ære.

Galoppen indledes med et citat af Peter Fabers og J.O.E. Hornemans umådelig populære fædrelandssang fra 1848 "Den gang jeg drog af sted", men her spillet pianissimo. Denne kendte melodi efterfølges af en brusende glad og optimistisk galop, der i karakter og instrumentation er typisk for Lumbye.

5. Høstblomsten, Polka, opus 208 (1856)

Denne lille og meget feminine polka er en af de få Lumbye danse, der bærer et egentlig opusnummer. Den er med sin charmerende lyse tone et typisk eksempel på Lumbyes lette, næsten kyske

dansemusikalske stil, her i form af en enkel polka-melodi, der gentagne gange vender tilbage i dansens forløb.

Værket, der blev komponeret den 7. marts 1856 til en af de første koncerter i Tivoli-sæsonen, blev uropført den 12. maj samme år og udkom i klaverudgave allerede måneden efter.

6. Vemods vals (La résignation) (1844)

Denne valsesuite er et typisk eksempel på, hvorledes Lumbye allerede i de yngre år havde en glimrende evne til at instrumentere sine kompositioner. Det var således først i de senere år, han overlod dele af instrumentationsarbejdet til særligt betroede medlemmer af sit orkester.

Suiten begynder med en raffineret pizzicato-introduktion efterfulgt af en lang og meget særpræget kadence for soloklarinet. Herefter følger de 5 valsesatser og suiten afslurttes med en usædvanlig lang finale, hvori 1. vals og dele af 3. vals bringes da capo.

Valsen, der blev uropført i Tivoli den 3. juli 1844, fik enorm succes og blev hurtigt et populært nummer i udlandet, især i Sverige og Tyskland, hvor værket udkom i forskellige klaverudgaver i henholdsvis 1845 og 1846.

7. Echo fra de gamle guder på Tivoli Øen, Galop (1844)

Denne galop, der hører til blandt serien af galopper, som hver beskriver en lokalitet i forlystelseshaven Tivoli, er også en af Lumbyes mest ejendommelige værker indenfor denne dansemusikalske genre. Den skildrer sangens og vinens græske guder omringet af muser og gratier, som sammen holder hof på Tivoli-øen.

Deres tilstedeværelse i forlystelseshaven skaber en stadig stigende jubel og fryd så selv den vrantne Vulcan må deltage i løjerne ved at slå takten på sin ambolt i en bakkantisk galop.

Lumbyes hensigt med værker var at lokke Tivolis publikum til at løse billet til et besøg på Tivoli-øen. Det lykkedes i fuldt mål med denne livfulde og rigt instrumenterede galop, der med genrebetegnelsen "Musikalsk Divertissement" blev uropført ved en gratis koncert i Tivoli den 9. juni 1844.

8. Prinsesse Thyra Polka (1871)

Denne lille polka blev komponeret for Kong Christian den IX's tredje og på daværende tidspunkt 18-årige datter, Prinsesse Thyra (f. 1853), der senere ægtede den tyske hertug Ernst August af Cumberland.

Værket udkom i en klaverudgave i marts 1871 og blev først derefter instrumenteret og opført ved en offentlig koncert i Tivoli den 5. maj 1871.

Med sin friske, næsten djærve karakter er dansen et fint eksempel på Lumbyes uformindskede evne til selv i de seneste år af sit liv at skrive smukke og personlige musikalske hilsener til kongehusets medlemmer.

9. En festaften på Tivoli, Musikalsk Divertissement (1861)

I sensommeren 1861 besøgtes Tivoli af en lang række delegationer af borgere fra de danske provinser. Til en festkoncert afholdt i anledning af et sådant besøg komponerede Lumbye dette musikalske divertissement, der i toner og stemninger skildrer folkelivet i forlystelseshaven for de nye besøgende gæster.

Værket, der blev uropført ved en koncert den 21. september, er specielt ved at indeholde talrige citater fra Pantomimeteatrets rige musik-repertoire, foruden en række danske børnesange som

børnevisen "Danse, danse dukke min" og uddrag af datidens populæreste balletmusik som for eksempel galoppen fra 1. akt af balletten *Giselle*.

I et meget afvekslende musikalsk forløb, der rækker fra pastorale lyriske passager for solo-cello og klarinet til medrivende dansesatser, kommer Lumbye her musikalsk rundt om Tivoli-havens rige atmosfære og mange stemningsskift for til sidst at ende divertissementet med en brusende Offenbach'sk finalegalop.

Værket blev hurtigt meget populært hos publikum og kom også på repertoiret ved Lumbyes vinterkoncerter i Casino Teatret, hvor det spilledes første gang den 29. januar 1862.

10. Señora Ysabel Cubas Polka (1861)

Blandt de mange spanske dansere, der gæsteoptrådte på Københavns privatreatre i 1850'erne og 60'erne var Señora Ysabel Cuba og Señor Ximenes. De optrådte sammen på Casino Teatret i vintersæsonen 1861 med en lang række spanske pas de deux'er og soli til Lumbyes orkesterakkompagnement.

Som et resultat af især Ysabel Cubas store succes hos det københavnske publikum skrev Lumbye den 23. januar 1861 denne smukke og livfulde polka som en personlig musikalsk hyldest til hende.

Dansen, hvortil Ysabel Cuba dog aldrig optrådte på scenen, blev uropført den 2. februar 1861 og er et af de fineste eksempler på Lumbyes brillant orkestrerede dansemusik.

11. Pomona Vals (1853)

Pomona var navnet på den romerske kvindelige guddom, der beskyttede havedyrkning og hvortil man ofrede blomster og frugt. Hun optræder således i Ovids metamorfoser, hvor hun er skildret som en blomsterbesmykket nymfe, der alene dyrkede og beskyttede sine elskede blomster og træer.

Lumbyes smukt orkestrerede og meget afvekslende valsesuite til denne gudindes ære var utvivlsomt inspireret af Tivoli-havens overdådige blomsterpragt, også selvom suiten oprindelig blev skrevet til en aftenunderholdning på Hofteatret, hvor den blev spillet første gang den 4. oktober 1853.

12. Tivolis Gondol Galop (1843)

På Tivoli-søen kunne publikum løse billet til en sejltur i gondol. Denne populære forlystelse skildrede Lumbye med en galop, der efter et indledende *maestoso*-afsnit åbner med en lyrisk introduktion for solo-violin og orkester. Derefter følger selve galoppen, der nærmest har karakter af en koncerterende sats med to passager for henholdsvis solo-violin og solo-klarinet, hvoraf den sidste oprindeligt var skrevet for det i datiden meget populære instrument Czakan (en alt stokfløjte).

Værker blev opført første gang ved en koncert i Tivoli den 1. september 1843 og udkom kort derefter i en klaverudgave som del af serien med Lumbyes Tivoli-galopper.

13. Pepita Polka (1858)

Denne polka var skrevet om en personlig hyldest til den berømte spanske danserinde Pepita de Oliva, der i sommeren 1858 optrådte på Casino Teatret i København med enorm succes. Hendes sanselige spanske danse skabte furore i hovedstaden, hvor man kun var vant til August Bournonvilles mere afdæmpede koreografiske dansestil.

Den kolossale publikumssucces Pepitas dans bragte til Casino Teatret kvitterede Lumbye for med denne smukke og raffinerede polka, der ifølge hans egenhændige note på originalpartituret blev komponeret færdig klokken halv tre om natten den 19. august 1858.

Værket blev spillet første gang ved en offentlig koncert i Tivoli kun to dage senere den 21. august.

14. Nordisk Fostbroder Galop (1862)

Under indtryk af datidens bestræbelser for oprettelsen af en skandinavisk union og med anledning i de nordiske studentermøder, der afholdtes i København i sommeren 1862, komponerede Lumbye denne festlige galop, som blev uropført ved en offentlig koncert i Tivoli den 16. juni samme år.

Galoppen er et typisk eksempel på hans nationale festmusik, her blandt andet med indlagte citater fra de skandinaviske landes nationalmelodier.

Værket, der hurtigt blev meget populært hos publikum, udkom tillige i forskellige klaverudgaver i alle de skandinaviske lande.

Samlede orkesterværker Vol. 7

Juliette Galop (1857)
Moller Polka-mazurka (1866)
Mac Mahon March (1870)
Tågebilleder (Nebelbilder), Fantasi (1846)
Souvenir de Hambourg, Polka (Souvenir Polka) (1856)
Catharina Vals (1858)
Diana Galop (1862)
La Polonaise, Pas de deux (1859)
Souvenir de Jenny Lind, Vals (1845)
Venetiansk Tambour Polka (Venetiansk Tappenstreg) (1847)
Echo fra Balsalen, Karakterdans (1861)
Nordisk Union Galop (1847)

1. Juliette Galop (1857)

Denne galop blev komponeret til solodanserinden Juliette Price. Hun var siden sin debut på Det Kongelige Teater i 1849 balletmester August Bournonvilles erklærede ideal af en danserinde og den ledende ballerina i Den Kongelige Danske Ballet gennem næsten tyve år. Hendes umådelige popularitet i 1850'erne og 60'erne sikrede hende da også denne smukke musikalske hyldest fra Lumbye i form af en meget fyrig, næsten maskulin galop, der vidner om Juliette Prices livfulde og energiske dansestil. Galoppen, der blev komponeret den 4. februar 1857, uropførtes som led i en privat aftenunderholdning på Hofteatret den 14. februar, hvor den blev udført som et koncertnummer imellem to af Juliette Prices mest berømte Bournonville-danse.

2. Moller Polka-mazurka (1866)

Til en vis "Capitain A. F. Moller" komponerede Lumbye i 1866 denne polka-mazurka. Værket uropførtes i Tivolis Koncertsal d. 19. maj samme år og blev hurtigt så populært, at det fra 4. september samme år også blev optaget i Folketeatrets musikal skerepertoire. Med sine enkle rytmer og de talrige triolfigurer i trio-delen er dansen et fint eksempel på Lumbyes både djærve og samtidig meget raffinerede mazurka-melodier,

3. Mac Mahon March (1870)

Med udbruddet af den fransk-preussiske krig i 1870 genoplevede danskerne deres forhåbninger om at genforene det tabte Nordslesvig med kongeriget. Lumbye stod i denne forbindelse i spidsen for sit orkester i Tivoli, hvor han ved flere lejligheder afholdt koncerter til fordel for de franske sårede soldater og deres efterladte. *Mac Mahon March* er således tilegnet en general i den franske hær under den fransk-preussiske krig og værket blev uropført ved en velgørenhedskoncert i Tivoli den 3l. august 1870. Med sine mange parallelle tertser og sekster er den en af Lumbyes mest velklingende marcher.

Samtidig er den med sin næsten polka-agtige livfuldhed og ægte *joie de vivre* en af hans mest dansante værker indenfor denne genre.

4. Tågebilleder (Nebelbilder), Fantasi (1846)

En af de mest særprægede orkesterfantasier fra Lumbyes hånd er hans "Tågebilleder" fra 1846. I en serie afvekslende musikalske afsnit skildrer Lumbye her en række tableauer, som han havde fået inspiration til efter ved selvsyn at have oplevet en trup af engelske tryllekunstnere optræde i Tivoli. I en række sceniske tableauer havde de for åbent tæppe fremmanet en serie billeder med vidt forskellig karakter. Den frapperende virkning, som deres *changements à vue* havde gjort på publikum, fik Lumbye til at sætte disse maleriske tableauer i musik i form af et tonedigt, der indledes af en *adagio*, som skildrer en solopgangsidyl i Schweiz med kirkeklokke, alpehorn og andre klanglige effekter. Denne scene afløses af en *allegro*, der beskriver et pludseligt stormvejr på det åbne hav med en gruppe søfarende, som beder for deres frelse. Tredje tableau skildrer i en *scherzo* en trup sigøjnere og deres farverige optog, dans, citerklange og afsluttende festmarch. Fantasiens fjerde og sidste tableau beskriver en kirkelig kroningshøjtid med en koral, der efterfølges af en processionsmarch og en kirkelig bøn i form af en *andante religioso*, som munder ud i en pompøs hyldestmarch.

Værket blev uropført ved en koncert i Ridehuset på Christiansborg Slot den 29. november 1846 og kan på mange måder ses som en efterfølger til Lumbyes umådeligt populære orkesterfantasi *Drømmebilleder*, der var blevet uropført kun få måneder tidligere.

5. Souvenir de Hambourg, Polka (Souvenir Polka) (1856)

Efter at være vendt tilbage til København fra en succesfuld turné til Hamburg i efteråret 1856 optrådte Lumbye med en række orkesterkoncerter på traktørstedet Sommerlyst på Frederiksberg, hvor han blandt andet præsenterede en række nye kompositioner, der var blevet til som resultat af hans netop overståede turné til Tyskland. Hertil hørte polkaen *Souvenir de Hambourg Polka*, der senere blev kendt som blot *Souvenir-Polka*.

Værket blev komponeret i Hamburg den 29. oktober 1856 og udkom første gang i en klaverversion i Hamburg, tilegnet "den Damen Hamburgs hochachttungsvoll". Polkaen blev efter al sandsynlighed også uropført i Hamburg som led i Lumbyes koncertturné. Den danske uropførelse fandt sted kun en måned senere den 27. november.

6. Catharina Vals (1858)

Efter at have besøgt og givet koncerter i St. Petersborg nogle år tidligere komponerede Lumbye i 1858 denne smukke og melodiøse vals, der er navngivet efter Ruslands berømte kejserinde Catharina den store. Lumbye havde tidligere komponeret en Polka opkaldt efter samme russiske kejserinde ligesom han også havde skrevet flere andre værker inspireret af sit ophold i Rusland. Hans *Catharina Vals* begynder med en rolig og værdig *andantino*, der efterfølges af fem valse og en finale, som gentager dele af sidste og første vals.

Værket, der hører til blandt Lumbyes bedst orkestrerede og mest raffinerede valse-suiter, blev opført første gang ved en offentlig koncert i Casino teatret den 3. februar 1858. Takket være dets store popularitet blev det også hurtigt optaget i repertoiret på Folketeatret den 26. marts samme år samt i Tivoli den 13. maj. Hele Københavns musik-publikum lærte således denne velklingende vals at kende på meget kort tid.

7. Diana Galop (1862)

I denne festlige galop, der er tilegnet jagtens gudinde, benytter Lurnbye såvel jagthorn som hele blæsergruppen i indledningen. Værket blev komponeret til en vinterkoncert i Casino teatret, hvor det

uropførtes den 27. februar 1862. Det er et fint eksempel på Lumbyes aldrig svigtende talent for at skrive karakterfulde galopper, med en rigt farvet orkestrering og fyrig karakter iblandet talrige rytmiske og orkestrale overraskelsesmomenter. På trods af dansens store popularitet blev *Diana Galop* aldrig udgivet i en klaverversion, som det ellers var tilfældet med Lumbyes mange andre galopper.

8. La Polonaise, Pas de deux (1859)

Denne dansescene er et af mange pas de deux divertissementer, som balletmester August Bournonville koreograferede for sine to engelske privatelever, danserinderne Agnes og Christine Healey. De havde i 1850'erne optrådt på Casino teatret med flere mindre danse koreograferet af deres danske balletmester og oftest til nykomponeret musik af Lumbye. Dansen blev senere udført af Healey-søstrene på deres turnéer i Skandinavien og Europa, og hører dermed til blandt de af Lumbyes mange balletkompositioner, som nåede videst omkring i komponistens egen levetid. Den består af et tilbagevendende polonaise-terna, der afveksler med afsnit for solo-optræden af hver af de to danserinder. Divertissementet blev uropført som del af Healey-søstrenes afskedsforestilling på Casino teatret den 31. marts 1859 og vandt ifølge Bournonvilles dagbog "meget Bifald".

9. Souvenir de Jenny Lind, Vals (1845)

Som en hyldest til den store svenske sopran Jenny Lind, der i 1845 var på sit andet gæstespil i København, komponerede Lumbye denne charmerende valse-suite. Den uropførtes ved en koncert til sangerindens ære i Ridehuset på Christiansborg Slot den 19. oktober 1845. Med sin rolige og afrundede motiver ønskede Lumbye her at give et billede af den venlighed og elskelighed, som alle var enige om var de fremtrædende egenskaber ved den svenske primadonnas personlighed.

Valsen indledes af en lyrisk *andante* i mol med tydelig præg af svensk folketone. Herefter følger fem valse samt en finale, der gentager dele af første vals. I sin lyriske tone minder valsen stærkt om Lumbyes senere og måske mest fuldkomne valse-suite *Amélie Vals*, som han komponerede året efter fremkomsten af valsen til Jenny Lind.

10. Venetiansk Tambour Polka (Venetiansk Tappenstreg) (1847)

Denne spøgefulde tambur polka var komponeret af Tivolis grundlægger, Georg Carstensen og blev orkestreret af Lumbye med al hans opfindsomhed hvad brug af messingblæsergruppen angår. Værket, der er tilegnet komponisten Emil Hornemann, blev uropført ved en koncert i Tivoli den 16. juli 1847, men blev senere samme år også benyttet af danserinden Flora Price til et mindre koreografisk arrangement på Casino teatret den 3. december, hvor hendes børn Sophie, Theodor og Waldemar Price optrådte i en børnedans klædt i venetianske dragter.

11. Echo fra Balsalen, Karakterdans (1861)

Denne dansescene blev koreograferet af August Bournonville for sine engelske privatelever, Agnes og Christina Healey, der uropførte den på Folketeatret den 28. februar 1861. Divertissementet skildrer to unge damer, der hjemvendt fra et bal genoplever de forskellige danse, de netop har svunget sig til. Suiten af danse (Hurtig Vals, Langsom Vals og Hopsa) kædes sammen med lyriske *Lento* afsnit. Scenen afsluttes med en fyrig finale galop, der senere i øvrigt blev genbrugt af Lumbye som et selvstændigt koncertnummer i 1869 med titlen *Velocipede Galop*.

Echo fra Balsalen blev tillige iscenesat i 1862 af Bournonville i Stockholrn med Healey-søstrene, som herefter medbragte dansen på deres mange andre europæiske turnéer.

I København blev musikken også opført som koncertnummer ved en offentlig koncert i Tivoli den l. juni 1861 og udkom samtidig i en klaverversion, der dog udelod galoppen og nu blev benævnt *Eccho fra Ballet*.

12. Nordisk Union Galop (1847)

Denne galop, der indledes med tre nordiske folkemelodier, var oprindeligt tilegnet "De Skandinaviske Naturforskere" og blev komponeret til en fest i Tivoli i anledning af de nordiske naturforskeres møde i København i juli måned 1847. Værket, der blev opført første gang ved en offentlig koncert den 16. juli, indledes med den svenske folkemelodi "Liten Karin", der efterfølges af den norske folkesang "Aa kjøre vatten aa kjøre ve'", som igen efterfølges af den danske nationalsang "Danmark, dejligst vang og vænge". Herefter følger selve festgaloppen. der er kendetegnet ved afvekslende pianissimo og fortissimo afsnit indtil den danske nationalsang igen bringes i et kort citat som afslutning. Værket er et af talrige eksempler på Lumbyes aldrig svigtende evne for altid at kunne levere perfekte lejlighedskompositioner til en given lejlighed.

Samlede orkesterværker Vol. 8

Velkomsthilsen, March (En avant, Marche) (1851)
Döbler's Zauber Galop (1841)
Alhambra, Romantisk Vals (1847)
Tivoli Bazar Tsching-Tching Polka (1843)
Les Zouaves, Galop (1859)
Kong Georg den 1.s Honneur Marsch (1863)
Rosenborg Polka-mazurka (1849)
Ole Lukøje, Galop phantastique (1851)
Tivolis Damp-Carouselbane Galop (1843)
Agnes Polka (1850)
Alexandra Polka (La Lithuanienne, Pas seul) (1844)
Den lille trompet, Galop (La petite trompette) (1847)
Alberta Vals (1855)
Tivolis Rutschbane Galop (1843)

1. Velkomsthilsen, March (En avant, Marche) (1851)

Denne march, der på de ældste noder også bærer undertitlen *Velkomsthilsen til de danske Krigere*, blev komponeret som en hyldest til de hjemvendte soldater fra den dansk-tyske krig 1849–1851. Den blev uropført ved en festforestilling i Casino Teatret for "de hjemkomne Krigere" den 4. februar 1851 og blev hurtigt så populær, at den også indgik i Lumbyes faste repertoire i Tivoli, hvor den spilledes første gang den 29. juli samme år, men nu med titlen *En avant, Marche*.

Den er et fint eksempel på Lumbyes sikre greb om militærmusikgenren og har lige siden dens uropførelse også været et fast indslag i dansk militærmusik i arrangementer for hornorkester.

2. Döbler's Zauber Galop (1841)

Inspireret af illusionisten Louis Döblers såkaldte "aftenunderholdninger" på Det Kongelige Teaters og Hofteatrets scener i foråret 1841 komponerede Lumbye denne festlige galop, der uropførtes ved en koncert i Rosenborg Have den 31. august samme år. Döbler var med sine behændighedskunster og såkaldte "dissolving views" en af datidens berømteste tryllekunstnere og turnerede overalt i Europa, hvor han optrådte for kongelige, adelen og almindelige borgere. Hans besøg i København i 1841 gav stødet til en hel strøm af gæstende professionelle taskenspillere. Lumbyes sprudlende galop afspejler tydeligt den begejstring Döblers magiske forestillinger vækkede hos publikum og hører til blandt hans fineste galopper. Den udkom kort tid efter uropførelsen i en separat klaverudgave og som del af en samling "Favoritdanse" under fællestitlen *Terpsichore*.

3. Alhambra, Romantisk Vals (1847)

Til en arabisk fest i Tivoli komponerede Lumbye denne romantiske valsesuite, som uropførtes ved en koncert sammesteds den 6. august 1847. Den indledes af en *Andante* efterfulgt af fem valse og en finale, hvori flere motiver fra blandt andet 2. vals gentages.

Valsesuiten er særpræget ved sin meget lyriske og næsten mystiske indledning samt dens store afvekslen imellem de enkelte valse, der tilsammen giver suiten karakter af et lille tonedigt. Ved de stadige karakterskift i hver vals fremstår værket også som en af de mest særprægede valsesuiter fra Lumbyes hånd.

4. Tivoli Bazar Tsching-Tching Polka (1843)

Ved åbningen af Tivoli haven i sommeren 1843 var en af hovedforlystelserne "Bazaren", hvor flere fjernøstlige boder faldbød forlystelser og eksotiske varer til de besøgende. Den kinesiske bod i "Bazaren", der angiveligt var bygget efter en tegning, som den "chinesiske Kejser have sendt til Entrepreneuren", hørte til blandt de mest populære forlystelser hos publikum. Lumbye skrev derfor hurtigt denne lille galop som en hyldest og "reklame" for denne eksotiske bod. Den var færdtgkomponeret den 8. september og uropførtes ved en koncert i Tivoli ugedagen efter den 15. september 1843.

5. Les Zouaves, Galop (1859)

Zouaverne var et fransk militært elitefodfolk, der blev oprettet efter Frankrigs erobring af Algeriet i 1830. Dette regiment udvidedes i 1831 til 3 bataljoner, og i 1852 dannede Napoleon den Tredje yderligere et regiment ud af hver bataljon, idet kejsergarden fra dette år selv fik et Zouave-regiment på 2 batailloner. Fra samme tid bestod Zouave-regimenterne overvejende af særligt udvalgte soldater fra Paris, som havde deltaget og kæmpet med udmærkelse i nationens krige. Lumbye komponerede d. 8. maj 1859 sin sprudlende militær-galop som en hyldest til disse franske eliteregimenter. Inspirationen fik han fra et korps gæstende Zouaver, der i slutningen af 1858 havde optrådt i en række pantomimiske optrin og *tableaux vivants* på Folketeatret i København, hvor regimenternes bedrifter på slagmarken blev fremstillet med stor succes hos publikum.

Værket, der uropførtes ved en offentlig koncert i Tivolis Koncertsal d. 28. maj samme år, hører til hans bedste og mest virtuost instrumenterede galopper.

6. Kong Georg den 1.s Honneur Marsch (1863)

I anledning af besøget i København i sommeren 1863 af en græsk deputation anført af frihedshelten Kanaris komponerede Lumbye denne honnørmarch til den græske monark Kong Georg den 1. Han havde som dansk prins den 6. juni 1863 accepteret den græske nationalforsamlings tilbud om den græske trone og indledte sin regeringsperiode i Athen den 31. oktober samme år. Lumbyes honnørmarch til denne første græske monark af det Glücksborgske hus, udkom første gang i en klaverudgave i september måned 1863.

7. Rosenborg Polka-mazurka (1849)

Til en offentlig markedsfest i Rosenborg Have "til fordel for de betrængte Jyder" i Danmarks krig med Tyskland koreograferede balletmester August Bournonville en række danse for sine yngste elever, der alle blev udført til nyskreven musik af Lumbye. Som et mellemaktsdansenummer blandt disse danse komponerede Lumbye tillige en lille charmerende polka-mazurka, der var tilegnet Bournonville i anledning af, at denne samme år var blevet Ridder af Dannebrog. Dansen, der blev uropført i Rosenborg Have den 16. august 1849, er et af mange eksempler på det nære og frugtbare venskab,

som herskede mellem de to kunstnere og resulterede i en hel perlerække af danse og ballet-divertissementer omkring midten af 1800 tallet.

8. Ole Lukøje, Galop phantastique (1851)

Denne, den mest usædvanlige og længste galop fra Lumbyes hånd, blev skrevet som en orkesterfantasi, der skulle illustrere handlingen i H. C. Andersens eventyr *Ole Lukøje*. En dramatiseret version af dette eventyr var blevet opført på Casino Teatret den 1. marts 1850 og Lumbye lod ikke chancen til at forsyne denne populære forestilling med passende mellemaktsnumre gå forbi sig. Allerede samme år komponerede han denne *Galop phantastique*, der synes at skildre de mange forskelligartede billeder, som oprulles i Andersens eventyr. Galoppen kommer således fint rundt om alle stemningerne i eventyrets handling og var da også personligt tilegnet H. C. Andersen.

Værket blev færdigskrevet i marts og april 1851 og uropførtes på Casino Teatret den 21. maj. Galoppen er i tre afdelinger med hver del oprindelig tænkt som indledning til hver af forestillingens tre akter. Den blev dog til Lumbyes store sorg aldrig benyttet til selve forestillingen *Ole Lukøje*, men overlevede alene som koncertnummer.

9. Tivolis Damp-Carouselbane Galop (1843)

Efter en indledende afgangsklokke skildrer denne festlige galop den nye og for datidens publikum umådeligt fascinerende dampmaskinedrevne karruselbane. Den var en af hovedforlystelserne Tivoli i havens åbningssæson. I sin musikalske skildring af denne forlystelse lader Lumbye da også musikerne og publikum istemme deres begejstring over dette nye tekniske vidunder med en serie udråb og stampen i takt med musiken. Galoppen var en af mange lignende musikalske galop-skildringer af Tivolis forlystelser ved havens åbning og udkom kort efter uropførelsen den 13. september 1843 i en klaverversion med en litograferet forsideillustration af den populære forlystelse.

10. Agnes Polka (1850)

Denne polka er tilegnet den kun 9-årige Agnes Lange, der mange år senere skulle blive kendt som en fremtrædende skuespillerinde ved Det Kongelige Teater, og senere blev gift med operasangeren Jens Larsen Nyrop.

Lumbyes musikalske hilsen til hende er en både charmerende og energisk polka, der afspejler både livfuldhed og ungepige charme. Polkaen uropførtes ved en koncert i Casino Teatret den 22. marts 1850.

11. Alexandra Polka (La Lithuanienne, Pas seul) (1844)

Denne charmerende polka med talrige triol-figurer og synkoper, blev færdig komponeret den 8. januar 1844 og spillet første gang offentligt med titlen *Alexandra Polka* ved en koncert i Tivoli 7. juni det samme år. Det var dog under en anden titel at polkaen blev mest kendt og populær, nemlig som ballet-divertissementet *La Lithuanienne*. Den 5. november 1844 opførte solodanserinde Augusta Nielsen en sådan dans til Lumbyes *Alexandra Polka* på Det Kongelige Teater. Den var koreograferet og iscenesat at den franske danser og koreograf François Lefèbvre og blev udfort i et litauisk nationalkostume. Dansen hørte til blandt den lange række af små nationaldanse-miniaturer, der var så umådeligt populære i ballet-romantikkens dage. Lumbyes *Alexandra Polka*, der i balletdivertissementet var ændret med en udvidet Coda, indskrev sig på denne måde i ballethistorien som Danmarks bidrag til disse mange romantiske nationale ballet-divertissementer. *La Lithuanienne* blev hurtigt så populær, at den også opførtes på de københavnske privatteatre, først på Casino Teatret den 5. maj 1847, og senere også på balletgæstespil i Norge og Sverige.

12. Den lille trompet, Galop (La petite trompette) (1847)

Denne friske og ungdommelige galop med soloindsatser for lille trompet blev tilsyneladende komponeret til et ungt talent på dette instrument. Lumbye, der selv var uddannet trompetist og havde tjent i den kongelige hestegardes orkester i sine unge dage, fornægter sig da heller ikke i dette værk, der tydelig viser hans store forkærlighed for hornblæserinstrumenterne.

Galoppen uropførtes ved en koncert i Tivoli den 13. august 1848 og udkom som følge af dens store popularitet i flere klaverversioner i Danmark og Tyskland i årene derefter.

13. Alberta Vals (1855)

Denne vals begynder som en af meget få Lumbye-valse med en *Introduktion con moto* i mol toneart og med næsten slavisk karakter. Derefter følger fem lyriske valse i dur tonearter afvekslende med mere livfulde passager og en kort finale, hvor dele af 1. vals gentages.

Valse-suiten, der uropførtes i Tivoli den 15. september 1855, er en af de mange Lumbye-værker, der er opkaldt efter en i dag helt ukendt kvindelig person. Værket er tillige en af de ikke helt få Lumbye-kompositioner, der kun udkom uden for Danmarks grænser i en klaverudgave på det kendte tyske musikforlag Breitkopf & Härtel.

14. Tivolis Rutschbane Galop (1843)

Den vel nok populæreste forlystelse i det nyåbnede Tivoli var *Rutschbanen*. Som led i den lange serie af festlige galopper, der beskriver hver af havens mange etablissementer komponerede Lumbye da også en fejende flot galop til netop denne forlystelse.

Med sine mange *glissandi* og skalaløb afspejler musiken tydeligt rutschebanens mange brusende op- og nedture. Værket, der blev komponeret den 11. august 1843 uropførtes på Tivoli-havens åbningsdag den 15. august samme år og forblev længe en af Lumbyes populæreste galopper. Den udkom ligesom hans mange andre Tivoli-galopper i en klaverversion med en litograferet illustration af rutschebanen på forsiden.

Samlede orkesterværker Vol. 9

Prinsen af Wales, Galop (1863)
Alexandra Vals (1863)
Petersborgerinden, Polka (1850)
Petersborg Champagne Galop (1850)
Rosalie Polka (1850)
En promenade over Dyrehavsbakken, Galopade (1858)
Storfyrst Alexander March (1866)
Drømmebilleder, Fantasi (1846)
Sylphide Vals (1849)
Souvenir de Peterhof, March (1850)
Nordlys Vals (1847)
Blanche Polka (1857)
Donau Blumen, Quadrille (1845)
Manoeuvre Galop (1840)

1. Prinsen af Wales, Galop (1863)

Denne galop blev komponeret og uropført til et festbal på Casino Teatret den 10. rnarts 1863 i anledning af brylluppet den samme dag i Windsor mellem den danske Prinsesse Alexandra og Prins

Edward af England (den senere Kong Edward VII). Galoppen er interessant ved at den som en hilsen til Prinsen af Wales indeholder citater af folkemelodier fra det engelske kongeriges forskellige egne i form af en engelsk folkesang, en irsk dansevise og den skotske folkesang "O Charlie is my darling!"

Lumbye samler virtuost disse melodier og deres vidt forskellige rytmik til ét samler musikalsk hele i galoppens stramme form, således at det knap anes, at musikken her i virkeligheden er sammenstillet af tre lånemelodier med meger forskellig karakter.

2. Alexandra Vals (1863)

Til Alexandra-festballet på Casino Teatret den 10. marts 1863 komponerede Lumbye denne fejende valsesuite der var tilegnet "Hendes Kongelige Høihed Prindsesse Alexandra til Danmark", der samme dag i Windsor havde ægtet Prinsen af Wales (den senere Kong Edvard VII). Suiten, der med sin stramme og korte introduktion tydeligvis er skrevet til brug på selve festballet og ikke blot som et koncerterende nummer, har det ekstra lille raffinement, at Lumbye i den midterste af suitens fem valse indlægger to små citater fra henholdsvis den danske nationalsang "Kong Christian stod ved højen mast" og den engelske "God save the Queen". Hermed binder Lumbye i musikalsk forstand brudeparret sammen i et hele.

Valsen blev straks meget populær og var længe et fast indslag på hofballer i Danmark og England, ligesom den også hurtigt kom i musikhandlen i begge lande i form af trykte klaverudgaver.

3. Petersborgerinden, Polka fra suiten Erindringer fra St. Petersborg (1850)

Sommeren 1850 var en af de få Tivoli-sæsoner, hvor Lumbye ikke selv stod i spidsen for sit orkester i havens koncertsal. Dette år havde han modtaget et tilbud om et halvt års engagement i Sankt Perersborg. hvor han koncerterede i alle fem sommermåneder i et langt stræk. Efter denne succesrige koncertturné skrev han ved sin hjemkomst til København en suite af fem danse, der i den første trykte klaverversion blev udgivet under fællestitlen *Erindringer fra St. Petersborg*. Suitens første dans udgøres af denne lille charmerende polka med titlen *Petersborgerinden*, der er en af de meget få polkaer af Lumbye, som er i mol toneart (her dog med triodelen i dur). Værket uropførtes ved en koncert i Casino Teatret den 16. oktober 1850.

4. Petersborg Champagne Galop fra suiten Erindringer fra St. Petersborg (1850)

Med den umådelige popularitet som Lumbye fik med sin første *Champagne Galop* i 1845, var det kun naturligt, at han endnu engang forsøgte sig med et værk i samme genre. Inspirationen hertil fik han under sit ophold i Sankt Petersborg i sommeren 1850, hvor hans lange koncertturné formede sig som et sandt triumftog. Til en koncert i Casino Teatret den 16. oktober 1850 kompenerede han således denne *Petersborg Champagne Galop*, der i ét og alt følger samme formel, som hans første *Champagne Galop*, såvel hvad angår opbygningen som instrumentationen af de enkelte musikalske afsnit. Galoppen blev umådelig poputær især i udlandet, hvor Lumbyes franske kollega Philippe Mussard altid havde den på sit koncertrepertoire i Paris.

I Danmark udkom værket kort efter uropførelsen i en klaverversion som andet nummer i suiten *Erindringer fra St. Petersborg*.

5. Rosalie Polka fra suiten Erindringer fra St. Petersborg (1850)

Ved en koncert i Casino Teatret den 1. november 1850 spilledes denne livlige polka for første gang i Danmark. Den var dog allerede blevet komponeret under Lumbyes ophold i Sankt Petersborg i sommeren 1850, hvilket klart fremgår af originalpartituret, der bærer den dobbelte datering "7/14. Julii

1850", her med tydelig henvisning til datoforskellen mellem den julianske og den gregorianske kalender. *Rosalie Polka* er derfor muligvis også identisk med den polka, som Lumbye kompenerede og tilegnede Storfyrstinde Maria, Hertuginde af Leuchtenberg, i Sankt Petersborg, og som efter al sandsynlighed blev uropført dér i juli måned 1850.

I Danmark udkom værket kort efter sin danske uropførelse i en klaverversion som det tredje nummer i suiten *Erindringer fra St. Petersborg*. Den bærer en vis musikalsk lighed med Lumbyes senere *Britta Polka* fra 1864, og som han her synes at have foregrebet.

6. En promenade over Dyrehavsbakken, Galopade (1858)

Ligesom Lumbye i 1861 komponerede et musikalsk divertissement der beskriver en promenade rundt mellem Tivoli havens mange forlystelser skrev han tre år tidligere et lignede værk, der i galoppens stramme form skildrer de mange forskelligartede boder og forlystelser der tiltrak publikum på Dyrehavsbakken ved Klampenborg. Galoppen, som er i tretten korte sammenhængende afsnit, indledes med en pastoralt klingende indledning hvorefter lytteren føres forbi Dyrehavsbakkens mange forskellige boder. De er i Lumbyes originalmanuskript anført med følgende programoverskrifter (1) *Indledning*, (2) *En Soldat med Lirekasse*, (3) *Tyroler Ferdinand*, (4) *1.ste Gynge*, (5) *2.den Gynge*, (6) *Der er ingenting iveien*, (7) *En anden Lirekasse*, (8) *Tyroler Ferdinand*, (9) *Tryllecabinettet*, (10) *Gyngen med Lirekasse og Tromme*, (11) *Bajads med Tromme og Trompet*, (11) *Carousselbanen*, (12) *En gammel Mand spiller Violin*, (13) *Hjemkørsel*.

Til sin musikalske øjebliksskildring af disse mange forlystelser benytter Lumbye et væld af citater fra datidens mest populære viser, marcher og børnesange. Mod slutningen flyder de alle sammen i ét stort musikalsk og tonalt kaos for derved at afspejle det store lydmæssige kaos, som Dyrehavsbakken også var.

Værket, der på originalmanuskriptet tillige bærer genbetegnelsen *Galopade barocque*, blev ifølge Lumbyes egen datering færdigkomponeret kl. 2.30 om natten den 19. juli 1858 og renskrevet få dage senere den 22. juli. Det blev uropført ved en koncert i Tivoli den 1. august samme år.

Lumbye havde flere år tidligere skrevet mange lignende kompositioner til Dyrehavsbakkens pris såvel i i form af valse som galopper og musikalske divertissementer. I 1863 skrev han desuden et såkaldt *Musikalsk Quodlibet* med titlen *En lille Dyrehavsspøg*. Af alle disse værker hørte hans *En Promenade over Dyrehavsbakken* dog til blandt de mest populære og forblev del af det faste Lumbye-repertoire i Tivoli helt frem til begyndelsen af det 20. århundrede.

7. Storfyrst Alexander March (1866)

I anledning af det forestående bryllup mellem den danske prinsesse Dagmar og Storfyrst Alexander af Rusland (den senere Zar Alexander III) i Sankt Petersborg den 9. november 1866 komponerede Lumbye i sommeren samme år denne flotte hyldestmarch til brudgommens ære. Den blev uropført flere måneder før selve brylluppet ved en offentlig koncert i Tivoli den 4. august 1866 og fik hurtigt rang som en af Lumbyes mest populære royale marcher. Som noget helt usædvanligt udkom værket tillige i en klaverversion i tidsskriftet *Musikalske Nyheder* en hel måned inden dets første offentlige udførelse.

8. Drømmebilleder, Fantasi (1846)

Orkesterfantasien *Drømmebilleder* repræsenterer Lumbyes mest berømte komposition og står som selve kendingsmærket på hans musikalske opfindsomhed og fine instrumentationskunst. Lige siden førsteopførelsen i Tivoli den 27. juni 1846 har denne fantasi da også hørt til blandt de mest sikre publikumstræffere i hele Lumbye-repertoiret. Som mange af hans andre "tonebilleder"' er det et stykke

programmusik, der, uanset om man har kendskab til programforlægget eller ej, lever igennem musikkens egen friskhed og vitalitet.

Kort efter uropførelsen blev fantasien forsynet med en trykt forklarende tekst, der kunne erhverves forud for hver koncert, hvor *Drømmebilleder* stod på programmet. I denne tryksag beskrives musikkens "handling" i form af et digt på 8 vers. Det var forfattet af Lumbyes impresario og nære ven, juristen Carl Nielsen, og beskriver en ung pige, der i solnedgangstimen i en drømmetilstand genoplever "Alt, hvad hende var kjært i Livet". Fra hendes barndomserindringer om en idyllisk blomstrende eng bevæger drømmen sig til en pragtfuld balsal og derfra videre igen til en kirkelig højtid. Derefter skildres, hvorledes pigen drager langt bort fra hjemmet og når til de østrigske alper, hvor en citar klinger og hendes hjerte bevæges ved mødet med en ung mand, som "Hjertet har kaaret". Dette kærlighedsmøde ender uforløst, og den unge pige rammes derfor af tungsind indtil hun brat vågner af drømmen og erkender hvor meget "Hjertet kan bevæges i Drømme".

Musikalsk kommer Lumbye her på formfuldendt vis rundt om disse mange vekslende stemninger, selvom fantasien i virkeligheden er sammensat af så vidt forskellige og kontrasterende satstyper som vals, koral, galop, menuet, march og polka.

Udover den centrale passage for solo-citar er *Drømmebilleder* også bemærkelsesværdig ved i sin oprindelige version at indeholde afsnit for andre særprægede instrumenter som eksempelvis træklap-stokfløjten Czakan.

Værket gik hurtigt sin sejrsgang over hele Europa og hører dermed også til de af Lumbyes orkesterværker, som blev udgivet i de største oplag og mest forskelligartede musikalske arrangementer.

9. Sylphide Vals (1849)

Den 22. september 1849 debuterede den unge danserinde Juliette Price på Det Kongelige Teater i titelrollen i August Bournonvilles berømte ballet *Sylfiden*. Hele København talte nu om den nye unge ballerina og hendes rosværdige præstation i dette krævende parti. Lumbye var da heller ikke sen til at hædre Juliette Price ved at komponere denne valsesuite, som er navngivet efter hendes debutrolle. Den blev uropført ved en koncert i Casino Teatret den 29. november 1849 og var længe et populært nummer ved Lumbyes koncerter. Suiten indledes med en æterisk *presto*-introduktion, der leder over i en serie af fem valse, som veksler mellem fejende dansemusik og mere lyriske afsnit. Især fjerde vals synes her, som var den taget lige ud af sylfidernes danse i 2. akt af Bournonvilles ballet *Sylfiden*. Suiten runder af med en raffineret finale, hvor dele af de to første valse gentages inden musikken udmunder i et lyrisk *rallentando* efterfulgt af pompøse slutakkorder.

10. Souvenir de Peterhof, March (1850)

Under sin koncerttourné i Rusland i sommeren 1850 blev Lumbye efter anbefaling af en af Zarens fortroligste venner, General Adelberg, inviteret til at give koncert på slottet Peterhof udenfor Sankt Petersborg. Til denne lejlighed komponerede han den 2. juli marchen *Souvenir de Peterhof*, som han tilegnede "Kejseren af Rusland" og uropførte i Peterhofs koncertsal ugen efter. Den er et festligt og velklingende værk, som straks vakte stor begejstring og blev gentaget ved alle Lumbyes efterfølgende koncerter i kejserbyens koncertsal.

Straks efter hjemkomsten til København satte Lumbye værket på sit repertoire i hele den efterfølgende vinter-sæson og marchen blev således spillet første gang i Danmark ved en koncert i Casino Teatret den 16. oktober 1850 ligesom den få måneder senere også udkom i en klaverversion på det tyske musikforlag Breitkopf & Härtel.

11. Nordlys Vals (1847)

Denne valsesuite blev kornponeret til en koncert i Tivoli den 3. juni 1847. Den indledes med en næsten galopagtig indledning, hvorefter der følger fem fyrige valse og en finale hvori dele af 1. vals gentages. Suiten er skrevet til de lyse nordiske sommernætters pris, hvor nordlysfænomenet regelmæssigt optræder, og er karakteristisk ved sin fremtrædende brug af messingblæserne og meget energiske fremdrift.

Den hører således til blandt Lumbyes mest effektfulde valse-suiter og var altid med på hans koncerttourné-programmer i udlandet. Dens store popularitet afspejler sig også i den kendsgerning af valsen udkom i tre forskellige klaverversioner i Danmark og i udlandet.

12. Blanche Polka (1857)

Til de mange fremmede scenekunstnere, som Lumbye oplevede på de københavnske privatteatre, hørte også den franske buffosangerinde Mlle Blanche fra Marseille. Hun optrådte gennem flere sæsoner med sine komiske sangnumre i Tivoli i slutningen af 1850'erne og senere også i det nyåbnede københavnske traktørsted Thors Hal på Vesterbro. Hendes evne til med sin smittende sanglatter og humørfyldte koloratur-triller at få publikum til at overgive sig gjorde, at Lumbye var blandt hendes mest svorne beundrere og fik ham til at hylde hende med denne lille humørfyldte polka. Den blev komponeret 11. august 1857 og uropført ved en Tivoli-koncert få dage senere den 14. august.

13. Donau Blumen, Quadrille (1845)

I vinteren 1845 var Lumbye på sin første store europæiske koncerttourné, der førte ham til Berlin, Paris og Wien. Som en cadeau til det glade Wienerpublikum, der havde modtaget hans musik med åbne arme, komponerede han denne kvadrille til Donau-stadens pris. Kvadrilleformen, der er af gammel fransk oprindelse med rod i kontradansen, var i 1830'erne og 40'erne blevet en af de mest populære selskabsdanse overalt i Europa. Den indeholder som grundregel fem dansefigurer med de franske satsbetegnelser *Pantalon*, *Été*, *Poule* (med Coda), *Trénise*, *Pastourelle* samt en *Finale*. I sin *Donau Blumen Quadrille* følger Lumbye denne opbygning slavisk, hvilket tydeligt afspejler, at musikken her er beregnet til egentligt dansebrug frem for koncertsalsfremførelser. Værket blev dog uropført ved en koncert i Tivoli den 21. maj 1845.

14. Manoeuvre Galop (1840)

Til et maskeradebal på Hotel d'Angleterre i København den 12. marts 1840 komponerede Lumbye denne festlige *Manoeuvre Galop*. Året forinden havde han debuteret med sit nyetablerede danseorkester og hurtigt vundet ry som den første danske musiker, der spillede musik *à la Strauss*. Der er da også umiskendelige træk af Johan Strauss den ældres musik og Wienerstilen i dette værk, især hvad angår den markante rytmik og den fint udviklede instrumentation med dens mange diskrete klangvirkninger. Værkets titel henviser her ikke til militære manøvrer, men til de danseformationer, som maskeradeballets deltagere dannede under udførelsen af den forrygende galop, der mod slutningen også har en lille reel-agtig passage.

Samlede orkesterværker Vol. 10

Bouquet Royal Galop (1870)
El capricho, Pas de deux (1858)
Indiansk krigsdans (1860)
Fiskerpigerne, Hornpipe og Reel, Pas de deux (1858)
Galop militaire, Pas de deux (1859)
Polketta, Pas de deux divertissement (1859)

De uimodståelige, Divertissement (1850)
Polacca guerriera, Pas de deux (1846)
Hilsen til vore venner (Salut à nos amis) (1867)
Lucette Polka-mazurka (1851)
Bacchus-galop (1853/70)

1. Bouquet Royal Galop (1870)

Ballet-divertissementet *Bouquet Royal* blev uropført af Den Kongelige Ballets dansere på Casino Teatret i København den 27. januar 1870 og bestod af tre kvadriller og en finale-galop. De var alle koreograferet af balletmester August Bournonville og symboliserede den buket af syv nationer, som var blevet bundet sammen gennem de tre ægteskaber, der årene forinden var blevet indgået i det danske kongehus. Divertissementets tredje og sidste kvadrille er benævnt *Skandinavisk kvadrille* og har musik arrangeret af Lumbye ligesom den efterfølgende *Bouquet Royal Galop*, der lå færdigkomponeret fra hans hånd den 14. januar 1870. Hvor *Skandinavisk Kvadrille* består af Lumbyes orkestrale arrangement af en række skandinaviske folkesange og danse, er hans finale-galop et helt originalt værk, der ikke gør brug af lånemelodier. Galoppen og kvadrillen blev hurtigt så populære, at de kort tid efter uropførelsen på Casino blev opført som et selvstændigt ballet-divertissement på Det Kongelige Teater, hvor dansene holdt sig på scenen frem til 1878. Herefter overførtes galoppen til de københavnske koncertsale, hvor den lige siden har hørt til blandt Lumbyes populæreste og oftest opførte danse.

2. El capricho, Pas de deux (1858)

Til sine to engelske privatelever, danserinderne Agnes og Christine Healey, koreograferede August Bournonville i 1858 denne dans, der blev uropført til Lumbyes musik på Casino Teatret den 1. september 1858. Pas de deuxen blev udført som et indlagt nummer i Erik Bøghs vaudeville *Capricen*. Den er i virkeligheden en spansk *Jaleo* og blev senere også opført som et solonummer for Agnes Healey. På deres mange turnéer rundt om i Skandinavien og Europa (Tyskland, England, Skotland og Irland) opførte Healey-søstrene i de følgende år tillige denne populære dans med stor succes. Musikken blev dermed et af de internationalt mest spillede Lumbye-værker i komponistens egen levetid.

3. Indiansk krigsdans fra balletten Fjernt fra Danmark (1860)

Til Lumbyes mest populære balletmusik hører hans *Indiansk krigsdans* fra Bournonvilles ballet-vaudeville *Fjernt fra Danmark eller Et Kostumebal ombord*, der blev uropført på Det Kongelige Teater den 20. april 1860. Balletten, hvis 2. akt udspiller sig på dækket af den danske fregat *Bellona* opankret ud for Sydamerikas kyst, havde musik komponeret og arrangeret af Joseph Glæser. På grund af en række vanskeligheder med at få partituret færdigt til tiden henvendte Bournonville sig i foråret 1860 til Lumbye, som han vidste altid ville kunne levere effektfuld dansemusik med kort varsel. Heller ikke denne gang skuffede Lumbye sin samarbejdspartner. Den indianske krigsdans, der i balletten udføres af en indianerhøvding ledsaget af tre indianere og to indianerkvinder, er med sin iltre dynamik og klangfulde orkestrering den bedst tænkelige musikalske illustration af det vilde folkeslag, som Bournonville netop ville skildre med denne dans. Musikken blev efter uropførelsen hurtigt overført til koncertsalene og nåede siden hen international berømmelse ved også at udkomme i en lang række forskellige orkesterarrangementer i flere lande.

4. Fiskerpigerne, Hornpipe og Reel, Pas de deux (1858)

Til danserinderne Agnes og Christine Healey koreograferede Bournonville i 1858 denne lille dansescene, der blev uropført på Casino Teatret den 21. november til Lumbyes nykomponerede musik.

Divertissementets handling er beskrevet på forestillingens plakat således: *På den engelske kyst venter to søstre på en bortrejst sømand, der er forlovet med den ældste. De øjner skibet, hvor han er ombord og vinker ham velkommen, mens den engelske nationalsang toner fra orlogsmanden.* I sin charmerende musikalske skildring af denne lille mimiske scene benytter Lumbye sig blandt andet af en engelsk *Hornpipe*, en skotsk *Reel* og den engelske nationalmelodi *God save our Gracious King*, der var blevet almindelig kendt siden 1742, men først for alvor blev udbredt i komponisten Thomas Arnes orkesterarrangement fra 1745.

5. Galop militaire, Pas de deux (1859)

Til Healey-søstrene komponerede Lumbye denne dans, der med Bournonvilles koreografi blev uropført på Casino Teatret den 21. januar 1859. Pas de deuxen, hvori danserinderne bar militærkostumer, hører til blandt Lumbyes mest kunstfærdige balletmusik. Bournonville selv beskriver i sin dagbog værket som en *Gallopade*, hvilket synes at indikere, at der her mere var tale om en scenisk selskabsdans end et egentligt ballet-divertissement. Om publikums modtagelse af dansen skriver balletmesteren noget lakonisk i dagbogen: *(Jeg gik) i Casino; min ny Galop militaire (gik) for meget dårligt hus og smukt bifald*.

Ligesom det var tilfældet med en lang række af Lumbyes andre danse komponeret for Healey-søstrene, blev også denne Pas de deux opført med stor succes på deres talrige ballet-turnéer i Skandinavien og Nordeuropa.

6. Polketta, Pas de deux divertissement (1859)

Denne dans, som blev uropført af Agnes og Christine Healey på Casino Teatret den 31. oktober 1858, er på forestillingsplakaten udtrykkeligt beskrevet som et værk "komponeret til Healey-søstrene". Koreografien var igen af August Bournonville, der ifølge sine memoirer regnede dansen for den absolut bedste i den lange række af ballet-divertissementer, som han koreograferede for Healey-søstrene under deres balletgæstespil i København i sæsonen 1858–59. Dansens særlige koreografiske kvalitet og store popularitet hos publikum afspejler sig da også klart i antallet af opførelser, idet divertissementet opnåede over 150 forestillinger alene i Bournonvilles levetid. Til denne store succes bidrog Lumbyes overordentlig velorkestrerede musik, der her måske repræsenterer hans mest raffinerede bidrag nogensinde inden for den balletmusikalske genre. Dansen, der indledes i mol-toneart, er inddelt i seks meget afvekslende afsnit med satsbetegnelserne *Entrée*, *Tempo di Polka mazurka*, *Adagio*, *Allegretto*, *Entrée* og *Tempo di Polka*. Efter at balletten forsvandt fra scenen, forblev *Polka mazurka*-satsen i mange år et populært koncertsalsnummer og holdt sig dermed levende helt op til vore dage.

7. De uimodståelige, Divertissement (1850)

Til Bournonvilles mest særprægede balletter hører divertissementet *De uimodståelige*. Det blev uropført på Det Kongelige Teater den 3. februar 1850 og vakte omgående stort postyr.

Bournonvilles idé med denne ballet var at bringe en scenisk hyldest til de hjemvendte soldater fra Treårskrigen med Tyskland 1848–50. Divertissementets titel var en tydelig henvisning til et berømt fransk infanteriregiment, som Napoleon den Første havde givet hædersnavnet *L'Irrésistible* for dets store militære bedrifter.

Gennem en sindrig koreografisk udnyttelse af hele det kvindelige balletkorps ville Bournonville her fremstille en svævende skare moderne valkyrier, der i samtidige militæruniformer og med dragne blanke sværd på scenen skulle genkalde publikums erindring om de danske soldaters sejr over den tyske hær i slaget om Fredericia. For at kunne realisere denne idé henvendte balletmesteren sig til Lumbye, som hurtigt leverede en effektfuld og velklingende musik, der med sin orkestrale kraft og

rytmiske fremdrift understøttede Bournonvilles koreografi på bedste vis. I divertissements finale indlagde Lumbye som en særlig sluteffekt tillige J.O.E. Hornemans melodi til Peter Fabers populære patriotiske fædrelandssang fra 1848 *Den tapre landsoldat*.

Balletten blev på trods af Bournonvilles velmente idé og Lumbyes fejende flotte musik modtaget med stærkt blandede følelser af publikum. Deres modstand bundede i en vægring ved at skulle acceptere en fremstilling af de danske soldaters ubestridelige bedrifter fremført på scenen af et kvindeligt balletkorps med dragne sværd og iført husarernes pelsuniformer. Balletten blev ved de efterfølgende ni opførelser mødt med direkte demonstrationer i teatret, hvorefter Bournonville besluttede sig for at tage værket af plakaten med følgende beklagende ord: *Det var i grunden kun et lejligbedsdigt, uden fordring på mestershab, men lige så varmt tænkt som udført.* Lumbyes musik står dog stadig tilbage som et ypperligt eksempel på hans uformindskede evne til at levere stor og velorkestreret scenisk militærmusik.

8. Polacca guerriera, Pas de deux (1846)

Denne pas de deux blev koreograferet af Bournonville og uropført af ham selv og solodanserinden Augusta Nielsen på Det Kongelige Teater den 5. september 1846. Den var tænkt som en hyldest til de polske frihedskæmpere og omtales i Bournonvilles memoirer med disse ord: *Dansen forestiller en polsk adelsmand, der tager afsked fra sin elskede, danser sin sidste mazurka med hende og iler i kampen for frihed og fædreland. Den blev modtaget med kulde og forsvandt hurtigt.*

På trods af ballettens korte levetid forblev Lumbyes karakteristiske og ildnende musik dog stadig populær hos publikum og opførtes allerede samme år som et selvstændigt musikalsk divertissement i Tivoli samt i Casino Teatret året efter, den 25. april 1847. Dansen, der er i fire hovedafsnit, indledes med en "Polska" med talrige punkteringsfigurer. Den efterfølges af en lyrisk mellemdel med en cellosolo og videreføres i en fejende mazurka med en lyrisk, næsten valseagtig trio-del. Herefter afsluttes pas de deuxen med en fyrig polka-sats, hvori de to dansende kaster sig ud i en hvirvlende nationaldans for ligesom at dulme smerten ved deres forestående afsked med hinanden.

9. Hilsen til vore venner (Salut à nos amis), March (1867)

I sommeren 1867 besøgte en gruppe franske parlamentarikere og journalister København. De havde under den ulykkelige dansk-tyske krig i 1864 støttet Danmarks sag og blev nu hilst velkommen som landets sande venner i nøden. I anledning af besøget komponerede Lumbye denne festlige march, der blev uropført i de besøgendes nærvær i forlystelseshaven den 12. august 1867.

Værket blev hurtigt en af hans mest populære marcher, og kort efter uropførelsen blev den arrangeret for harmoniorkester, hvorved den også jævnligt blev spillet i byens gader, når livgarden marcherede gennem byen ved festlige lejligheder.

10. Lucette Polka-mazurka fra suiten Luftens datter (1851)

En af Casino Teatrets største publikumssucceser i 1800-tallet var det franske romantiske tryllespil *Luftens datter (La fille de l'air)*. I Peter Fabers oversættelse fik det sin danske premiere den 23. december 1850. Stykket, der holdt sig på Casino Teatrets repertoire gennem næsten 25 år, var den direkte anledning til, at Lumbye komponerede en suite af fire danse under samme fællestitel, hvor hver af dansene var opkaldt efter en af hovedpersonerne. Lucette (som undertiden også kaldtes Lisette) var således stykkets unge pigerolle, der blev udført af skuespillerinden Nicoline Sichlau. Som en cadeau tilegnede Lumbye denne musik til hendes moder, E. Sichlau. Musikkens hovedmelodi, der har en tydelig svensk *polska*-karakter, bygger da også på et musikalsk lån fra en af den svenske komponist Johan Isidor Dannströms mange populære svenske *Polska-Lieder*. Dansen, der optræder som suitens tredje nummer, blev komponeret den 26. februar 1851 og uropført ved en koncert på Casino Teatret

kun to dage senere, den 28. februar. Takket være dens store popularitet blev den hurtigt også optaget i musikrepertoiret i Tivoli, hvor den blev spillet første gang den 23. maj samme år, ligesom alle suitens fire danse udkom i klaverarrangementer i løbet af marts og april 1851.

11. Bacchus-galop (1853/1870)

Denne galop blev oprindelig komponeret som sidste nummer i en suite af fem danse, der uropførtes på Casino Teatret den 24. februar 1853 med titlen *Musikalsk Divertissement*.

Mange år senere genbrugte Lumbye galoppen som balletmusik i sin egen og sønnen, Georg Lumbyes musik til August Bournonvilles pas de deux *Bacchantinderne*, der blev uropført på "Theatret" i Tivoli den 25. juli 1870 af de engelske danserinder Agnes og Christine Healey. Den er dermed et fint eksempel på, hvorledes Lumbyes galopper ofte er lige velegnede som koncertsalsmusik og som egentlige sceniske danse.

Samlede orkesterværker Vol. 11

Finalegalop, fra balletten apoli (1842)
Eugénie Vals (1854)
Polka militaire, Balletmusik (1842)
Mjølner Galop (1864)
Hilsen til Stockholm, Polka (1860)
Holger Danske Polka-mazurka (1862)
Maritana, spansk zigeunerdans (Bolero, Jaleo) (1846)
Alléenbergs Damp Carousellbane Galop (1843)
L'étudiant de Paris (Pariserstudenten), Vals med Pistolskud (1845)
Den unge moders drøm, Drømmebilleder, Fantasi (1864)
Ekko fra Danmark, Pas seul (1849)
Finale Galop, fra divertissement til operaen Trubaduren (1865)
Anna Vals, fra suiten Julefestgave (1856)
Hopsa Galop, fra suiten Børneballet (1850)

1. Finalegalop, fra balletten Napoli (1842)

Næst efter *Champagne Galop* fra 1845 hører Lumbyes *Finalegalop* fra 3. akt af August Bournonvilles ballet *Napoli* til hans populæreste og kendteste værker i denne genre. Den blev uropført på Det Kgl. Teater den 29. marts 1842 og repræsenterer den bedste musikalske afslutning, man kan tænke sig på denne fyrige balletscene. Ved opførelsen af balletten, hvor hele ensemblet deltager i finalegaloppen, affyres der kørt for slutningen to dobbelte geværskud som en særlig scenisk effekt, ligesom Lumbye også i slutningen af galoppen indlægger et melodicitat fra den neapolitanske folkesang *Ti voglio bene assai*. Denne sang har i balletten nærmest karakter af et musikalsk-koreografisk ledemotiv, idet den benyttes gentagne gange som udtryk for de to hovedpersoner Gennaros og Teresinas usvækkede kærlighed til hinanden.

2. Eugénie Vals (1854)

Denne valsesuite blev oprindelig komponeret som en hyldest til den franske kejserinde Eugénie, der i 1853 havde ægtet Napoleon den 3. Hun var af spansk-skotsk adel og havde inden sit ægteskab levet et mondænt liv i Frankrig og England, hvor hun bl.a. havde optrådt som spansk danserinde. Hun var smuk, elskede pragt og mode og kastede glans over kejserdømmet. I sin musikalske hyldest betoner Lumbye hendes spanske afstamning ved efter en kort indledning at bringe en fyrig bolero-sats, som efterfølges af syv små sammenhængende valse afvekslende i dur- og moltoneart. Suiten ender med en

finale, der bringer reminiscenser af 1. og 2. vals og slutter med et *rallentando*-afsnit for solo-cello efterfulgt af en ildfuld slutning for hele orkestret.

Musikkens meget balletmæssige præg blev hurtigt udnyttet af Lumbyes nære ven Bournonville, som til en aftenunderholdning på Hofteatret i København den 19. juni 1854 skabte et spansk divertissement for ballerinaen Juliette Price med titlen *La Ventana* (vinduet). Det skildrer en spansk señorita, der kommer dansende ind i sit kammer opfyldt af tanken om den unge mand, hun netop har set på Alamedaen. Hun opdager sit billede i spejlet og danser nu en spejldans (med søsteren Sophie Price som sit spejlbillede). Denne spejldans blev en af Bournonvilles berømteste koreografier. I *La Ventana* slutter scenen med, at danserinden griber sine kastagnetter og danser til en serenade, som hendes unge tilbeder spiller på guitar uden for vinduet. Til sidst kaster hun en hårsløjfe til ham som belønning for serenaden, inden hun smutter bort fra vinduet. Til Bournonvilles ballet-divertissement blev selve valsen forkortet, mens divertissementet fik tilføjet en kort mimisk indledningsscene udført til valsens indledning og 1. sats, hvortil der yderligere blev tilføjet et *Præludium ad Libitum* og en *Andantino*-sats i 6/8 takt. I 1856 blev baller-divertissementet yderligere udvidet med en udendørsscene, som bestod af en række nye spanske danse komponeret og arrangeret af Vilhelm Christian Holm.

3. Polka militaire, Balletmusik (1842)

Denne dans blev koreograferet af Bournonville til åbningsforestillingen på det nyrestaurerede Hofteater i København den 1. november 1842 og hører til blandt Lumbyes mest populære balletmusik. Den bøhmiske polka havde i 1840 nået Paris og blev fra dette år tidens mest populære modedans, som talrige balletmestre rendyrkede i form af dansesuiter med forskellige koreografiske figurer. Bournonvilles eget divertissement i denne genre blev danset af to par iført bøhmiske militærkostumer og blev omgående en af hans mest populære nationaldanse, også takket være Lumbyes sikre musikalske greb om denne nye modedans, der i 1840'erne havde skabt en sand "polkamania" overalt i Europa.

4. Mjølner Galop (1864)

Mjølner Galop blev uropført den 13. december 1864 ved en vinterkoncert i det koncertlokale på Vesterbro, som i 1861 var blevet åbnet med Frederik den 7.s tilladelse som et udskænkningssted med navnet Thors Hal. Lumbye gav her regelmæssigt vinterkoncerter med sit orkester i 1860'erne og kompenerede derfor en række værker specielt til dette folkelige forlystelseslokale. Med tydelig adresse til lokalets navn var *Mjølner Galop* med sine mange amboltslag opkaldt efter krigs- og tordenguden Thors vigtigste våben, hammeren Mjølner, som ifølge mytologien altid ramte sit mål for derefter at vende tilbage til sin ejermand.

5. Hilsen til Stockholm, Polka (1860)

I 1859 havde Carl den 15. besteget det svenske trone. Selve kroningen og hyldningen fandt dog først sted i Stockholm idagene 3. til 5. maj 1860. Lumbye var i denne anledning i Sverige, hvor han gav en lang række koncerter i både Stockholm og Gøteborg og komponerede flere nye værker. Polkaen *Hilsen til Stockholm* repræsenterer hans personlige hyldest til den svenske monark og blev uropført ved en koncert på Djurgården i Stockholm den 1. maj 1860. Med sin udprægede brug af klokkespil, de talrige staccatotytmer og de mange triol-figurer i triosatsen, er den et frisk og festligt værk, der hurtigt blev populært også i Danmark, hvor polkaen opførtes første gang ved en koncert i Tivoli den 21. maj 1860.

6. Holger Danske Polka-mazurka (1862)

Til en vinterkoncert i Casino-teatret den 26. januar 1862 komponerede Lumbye en polka-mazurka navngivet efter den danske sagn-nationalhelt Holger Danske. Titlen var muligvis udtryk for den stærke

nationalfølelse, der herskede i Danmark i disse år, hvor de voksende spændinger med Preussen førte til den senere ulykkelige 2. slesvigske krig og Danmarks militære nederlag i 1864. Værker, der med sin moltoneart og djærve melodik og rytmer har en næsten slavisk karakter, blev senere optaget i koncertsalsrepertoiret i Tivoli, men synes at være helt forsvundet fra koncertsalen efter krigsnederlaget i 1864.

7. Maritana, spansk zigeunerdans (Bolero, Jaleo) (1846)

Til en balletforestilling på Helsingørs teater den 16. december 1846 koreograferede Bournonville en spansk solodansescene, der på forestillingens plakat blev anført med titlen *Maritana (Spansk Sigøjner-Dands), componeret i denne Anledning af Bournonville*. Dansen, der udførtes af hans elev solodanserinden Augusta Nielsen, bestod af to spanske dansesatser i form af en indledende *Bolero* og en afsluttende *Jaleo*, der begge blev komponeret af Lumbye den 13. december 1846. De var som genre betragtet endnu et udtryk for den store popularitet, de spanske folkedanse havde opnået hos datidens balletpublikum. Succesen opmuntrede Bournonville til hurtigt at genbruge musikken i et udvidet divertissement, som han iscenesatte på Casino-teatret i København kun få måneder senere, den 15. april 1847, og nu med titlen *Maritana, Divertissement i Form af en Carnevals-Scene*. Denne version, der blev udført af 14 solister fra Den Kgl. Ballet foruden Augusta Nielsen og Bournonville selv, indeholdt ud over de oprindelige satser *Bolero* og *Jaleo* også en indledende *Vals* og en *Finale Galop*. Valsen bestod af udvalgte afsnit fra en af Lumbyes tidligere valsesuiter, *Les Souvenirs de Paris* fra 1845, mens finalegaloppen er et direkte genbrug af hans populære *Champagnegalop* fra 1845. Denne udvidede version af *Maritana* blev som følge af sin store publikumssucces overført til Det Kgl. Teaters scene, hvor divertissementet opførtes første gang den 9. maj 1847.

8. Alléenbergs Damp Carousellbane Galop (1843)

På beværtningssteder Alléenberg på Frederiksberg Allé havde man i efteråret 1843 fremvist tidens nyeste tekniske opfindelse i form af en miniaturemodel af dampjernbanen som karruselbane. Det var samtidig på denne tid, man var begyndt at diskutere anlæggelsen af Danmarks første jernbane fra København til Roskilde. Under indtryk af denne revolutionerende tekniske opfindelse komponerede Lumbye sin *Alléenberg Damp Carousellbane Galop* den 24. november 1843, som dog først blev uropført ved en koncert i Tivoli året efter, den 31. maj 1844. Den blev hurtigt en af hans mest populære galopper, indtil den i 1847 blev efterfulgt af hans sande mestersrykke i denne genre *Københavns Jernbanedamp Galop*. Med deres mange special-lydeffekter i form af dampfløjte og forskellige andre imiterende maskinlyde har disse to galopper mange træk til fælles og vidner om Lumbyes altid vågne øje for sin samtids nyeste tekniske landvindinger.

9. L'étudiant de Paris (Pariserstudenten), Vals med Pistolskud (1845)

Melodierne til denne valsesuite blev 'opfundet' af Tivoli-havens grundlægger, impresarioen Georg Carstensen, og arrangeret for orkester af Lumbye den 26. august 1845. Lumbye uropførte den med sit orkester ved en koncert i Tivoli den 1. september samme år. Suiten, der er interessant med sine pistolskuds-effekter, indledes af et *Moderato*-afsnit, som fører direkte over i en fransk sangmelodi med et tekstrefræn. Herefter følger suitens fire valse og en coda, der gentager hele 2. vals.

10. Den unge moders drøm, Drømmebilleder. Fantasi (1864)

Til koncertlokalet Thors Hal på Vesterbro komponerede Lumbye i vintersæsonen 1864–65 denne rigt orkestrerede fantasi. Værket er inspireret af et stærkt følelsesladet anonymt digt på 14 vers signeret af en vis "F. N." Under indtryk af det ulykkelige krigsnederlag mod Preussen i den 2. slesvigske krig beskriver digtet en ung krigsenke, der falder i søvn ved sit drengebarns vugge og i en serie drømmesyn gennemlever sit liv med sin nu faldne ægtemand. De mange afvekslende drømmesyn fører hende vidt

omkring i minderne og ender i en kirke, hvor hun til en højtidelig koral ser sin søn, der nu som voksen mand står foran alteret med sin unge brud. Ved barnets pludselige klynken vågner moderen brat og knuger drengebarnet til sig. Musikalsk ligger værket tæt på Lumbyes tidligere berømte orkesterfantasi *Drømmebilleder* fra 1846 og bærer også samme undertitel. *Den unge møders drøm* blev komponeret 21. december 1864 og blev uropført den 19. januar året efter. Værket blev hurtigt populært hos publikum og levede videre i flere forskellige klaverudgaver, som udkom med det ledsagende digt på både danske og tyske musikforlag.

11. Ekko fra Danmark, Pas seul (1849)

Til sin svenske privatelev danserinden Maria Charlotte Norberg koreograferede balletmester Bournonville i 1849 denne solo-karakterdans, som blev uropført på Stockholms Kungliga Teater den 26. september 1849. Norberg havde studeret hos Bournonville i København i sommeren 1849, og dansen repræsenterede hendes officielle scenedebut i Stockholm. Under indtryk af den 1. slesvigske krig repræsenterede den samtidig et lille koreografisk souvenirbillede pa de danske soldaters sejrrige kamp, idet den blev udført i dansk husaruniform. Musikalsk benytter den Lumbyes polka *Hilsen til Jylland*, som Bournonville tidligere samme år havde benyttet til en såkaldt *Husar Dans*, udført af balletskolens elever ved markedet for de betrængte jyder i Rosenborg Have i København. Denne polka blev nu nyarrangeret af Lumbye, som sammenflettede den med J.O.E. Hornemans melodi til Peter Fabers populære fædrelandssang *Den tapre landsoldat* fra 1848.

12. Finale Galop, fra divertissement til operaen Trubaduren (1865)

Den 10. september 1865 opsatte Det Kgl. Teater for første gang en opera af Giuseppe Verdi. Valget faldt på *Trubaduren*, og opsætningen skyldtes først og fremmest balletmester Bournonville der på eget initiativ var taget til Paris samme sommer og dér havde sikret sig, at operaen kunne opsættes i København det følgende efterår. Forestillingen blev iscenesat af Bournonville, som tillige koreograferede et ballet-divertissement til operaens 3. akt, der slutter med en fejende galop udført af en trup af sigøjnere. I den trykte klaverudgave til dette ballet-divertissement er galoppen tilskrevet Lumbye, hvorimod partituret kun findes bevaret i en anonym afskrift. Værket er et fint eksempel på Lumbyes .sikre orkestreringskunst, når den er flottest og mest farverig, og musikken holdt sig da også pa scenen i mange år som et selvstændig balletnummer, efter at operaen var gledet ud af repertoiret.

13. Anna Vals, fra suiten Julefestgave (1856)

Gennem det meste af 1850'erne udgav Lumbye hvert år ved juletid en suite af små danse for klaver. Det skete også i julen 1856, hvor suiten *Julefestgave* udkom med tre små værker, heriblandt *Anna Vals*. Under indtryk af hvorledes disse "Julefestgaver" blev modtaget, besluttede Lumbye sig efterfølgende for om dansene burde orkestreres. Det blev tilfældet med *Anna Vals*, som han orkesterede den 20. januar 1857 og uropførte ved en koncert på Hofteatret den 2. februar samme år. Suiten består af en fanfare-indledning, tre valse og en kort coda, der gentager dele af 2. vals.

14. Hopsa Galop, fra sniten Børneballet (1850)

Ved juletid 1850 udgav Lumbye en suite med fire lette børnedanse for klaver med fællestitlen *Børneballet*. Disse udgivelser tjente som musikalske julegaver og blev spillet ved julens mange fester. *Hopsa Galop*, der optræder som suitens andet nummer, blev samtidig orkestreret og forsynet med en kort coda og uropført ved en koncert i Casino-teatret den 22. december 1850. Dansen er særpræget ved de mange punkterede figurer og er samtidig et fint eksempel på Lumbyes talent for at skrive medrivende selskabsdanse, der egner sig lige så godt til det lille format for klaver som for stort orkester.

Knud Arne Jürgensen